

Broj: 05-37-2804-3/25
Sarajevo, 22. 1. 2026. godine

**PARLAMENTARNA SKUPŠTINA
BOSNE I HERCEGOVINE**

- Zastupnički dom -
- Dom naroda -

PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO 26-01-2026			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
04.02-37-7-318/26			

3

**Trg Bosne i Hercegovine 1
71000 Sarajevo
SARAJEVO**

PREDMET: - Izvješće o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, posljeđuje se

Poštovani,

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 98. sjednici održanoj 29. 12. 2025. godine, usvojilo je Prijedlog izvješća o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu i zadužilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da putem Generalnog tajništva Vijeća ministara BiH dostavi isti Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje.

U skladu s navedenim, Prijedlog izvješća o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, akt Ministarstva za ljudska prava izbjeglice BiH broj 01-07-37-475-46/25 od 5. 1. 2026. godine u originalnom primjerku, na tri jezika i dva pisma u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini i elektronskoj verziji (na CD-u) dostavljamo na daljnje postupanje.

S poštovanjem,

Prilog:
- kao u tekstu

Dostaviti:
- naslovu,
- kopija, Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine,
- a/a

**GENERALNI TAJNIK
VIJEĆA MINISTARA BiH**
Mr. Robert Vidavić

BOSNIA AND HERZEGOVINA
Ministry for Human Rights and Refugees

Broj:01 -07-37-475-46/25
Sarajevo, 5.1.2026.godine

BOSNA I HERCEGOVINA
VIJEĆE MINISTARA
Generalno tajništvo
za
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA
BOSNE I HERCEGOVINE

13-01-2026

05 37 2804-2 / 25

PREDMET: Izvješće o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024.godinu
- dostavlja se

VEZA: Vaš akt broj: 05-07-1-2907-38/25 od 30.12.2025.godine

Poštovani,

Vašim aktom, broj i datum vaze, obavijestili ste Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da je Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 98. sjednici održanoj 29.12.2025.godine, razmotrilo Izvješće o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024.godinu i s tim u vezi zaključilo da se usvaja Prijedlog izvješća o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024.godinu.

Predmetnim zaključkom zaduženo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da, putem Generalnog tajništva Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Izvješće o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024.godinu, dostavi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje. U cilju realizacije zaključka usvojenog na 98. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, održanoj 29.12.2025.godine, u prilogu dostavljamo Izvješće o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024.godinu, radi njegovog upućivanja Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na daljnje razmatranje i odluku.

S poštovanjem,

Prilog: Izvješće o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024.godinu, na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini – bosanskom, hrvatskom i srpskom

Dostavljeno:

- naslovu
- a/a

Način dostave: kurir

**MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BOSNE I
HERCEGOVINE**

**IZVJEŠTAJ O POJAVAMA DISKRIMINACIJE
U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2024. GODINU**

Sarajevo, novembar 2025. godine

Sadržaj

1. UVOD.....	3
1.1. Uvodne napomene.....	3
1.2. Metodologija	3
1.3. Pregled prethodnih izvještaja o pojavama diskriminacije u BiH.....	11
1.4. Antidiskriminacijska istraživanja i analize u Bosni i Hercegovini	13
1.5. Ključni nalazi o slučajevima diskriminacije	19
1.6. Uočeni trendovi i problemi	21
2.1. Međunarodni pravni okvir u oblasti ljudskih prava.....	22
2.2. Pravni okvir i relevantno zakonodavstvo.....	23
2.2.1. Zakon o zabrani diskriminacije.....	25
3. PODACI O PREDMETIMA I POJAVAMA DISKRIMINACIJE.....	26
3.1. Podaci o predmetima diskriminacije Ustavnog suda BiH	27
3.2. Podaci o predmetima diskriminacije Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine	28
3.3. Podaci o pojavama i predmetima diskriminacije Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH.....	38
3.4. Podaci o predmetima i pojavama diskriminacije Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine	40
3.6. Podaci o predmetima diskriminacije Ureda zastupnika/agenta Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava	41
3.7. Odgovori institucija Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine	42
3.7.1. Odgovori institucija Bosne i Hercegovine	42
3.7.2. Odgovori institucija Federacije Bosne i Hercegovine	43
3.7.3. Odgovori institucija Republike Srpske	48
3.7.4. Odgovor institucija Brčko Distrikta BiH.....	48
3.7.5. Odgovori kantonalnih institucija u FBiH.....	48
3.7.6. Podaci prikupljeni kroz obradu žalbi/predstavki u Sektoru za ljudska prava Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine	51
1. ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA O POJAVAMA I PREDMETIMA DISKRIMINACIJE	58
1.1. Analiza podataka Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine	58
1.1.1. Prema obliku diskriminacije, najveći broj predmeta odnosio se na direktnu diskriminaciju.....	59
1.1.2. Od ukupnog broja predmeta pred sudovima utvrđeni su sljedeći teži oblici diskriminacije:.....	60
1.1.3. Način završetka sudskog postupka i vrsta odluke.....	61
1.1.4. Ukupan broj predmeta diskriminacije pred sudovima u Bosni i Hercegovini	61
1.1.6. U pogledu statusa i spola tužioca i tuženog razlikujemo četiri kategorije predmeta:.....	64
1.2. Analiza podataka Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine.....	67
1.3. Analiza odgovora i podataka ostalih institucija	69
2. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA SA PREPORUKAMA.....	71
2.1. Zaključna zapažanja Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice	71
2.2. Preporuke i mjere za zaštitu od diskriminacije	71

1. UVOD

1.1. Uvodne napomene

U skladu sa članom 8. Zakona o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH”, br. 59/09 i 66/16), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) obavezno je, u granicama zakonom utvrđenih nadležnosti i na osnovu prikupljenih podataka o pojavama i obimu diskriminacije, pripremati Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini. Ovaj Izvještaj treba uključiti podatke i pokazatelje o slučajevima diskriminacije u Bosni i Hercegovini na godišnjem nivou.

Usljed dugoročnog problema u prikupljanju podataka u oblasti diskriminacije, zbog neuspostavljanja evidencija u nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini o svim slučajevima prijavljene diskriminacije, na način propisan članom 8. Zakona o zabrani diskriminacije, otežan je postupak prikupljanja podataka od nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini kao i sâm postupak izrade Izvještaja o čemu je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u prethodnom Izvještaju o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu, upoznalo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine.

Izveštaj o pojavama diskriminacije za 2023. godinu, usvojen je na 81. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine održanoj 12.6.2025. godine. Generalni sekretarijat Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, svojim aktom broj: 05-37-2613-3/24 od 18.7.2025. godine, dostavio je Prijedlog izvještaja o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na razmatranje i usvajanje.

Ovaj Izvještaj odnosi se na 2024. godinu, sa fokusom na analizu dostavljenih podataka i pokazatelja za 2024. godinu.

U skladu sa raspoloživim podacima, uz ovaj Izvještaj predlažemo mjere za sprečavanje i suzbijanje pojava diskriminacije na način kako to propisuje član 8. stav (2) Zakona o zabrani diskriminacije.

1.2. Metodologija

S obzirom na to da još uvijek nije uspostavljena centralna baza podataka o predmetima diskriminacije, koju bi Ministarstvo koristilo za izradu Izvještaja, prikupljanje podataka od strane nadležnih institucija vršeno je na način da je upućen dopis institucijama radi dostavljanja podataka kojima raspolažu i to je trenutno jedini način na koji podaci mogu biti prikupljeni. Na isti način podaci su prikupljeni i za prethodne izvještaje.

Za potrebe izrade ovog Izvještaja Ministarstvo je, od nadležnih organa i institucija na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, zatražilo podatke i informacije o pojavama diskriminacije za 2024. godinu, uključujući državni i entitetski nivo, kantone unutar Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine.

Zatražena je dostava podataka i drugih informacija o slučajevima diskriminacije, kao i broju odluka i presuda u kojima je utvrđena diskriminacija, razvrstanih po vrsti, oblicima i oblastima diskriminacije.

Tabela 1. Pokazatelji o prikupljenim podacima od strane nadležnih institucija

Rb.	Nazivi izvještajne jedinice	Broj izv. jedinica	Dostavili podatke i informaciju	Nisu dostavili podatke i informaciju
	Institucije/agencije na nivou BiH	9	9	
1.	Ministarstvo pravde BiH		Da	
2.	Ministarstvo civilnih poslova BiH		Da	
3.	Ministarstvo sigurnosti BiH		Da	
4.	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH		Da	
5.	Ured zastupnika/agenta Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava		Da	
6.	Agencija za ravnopravnost spolova BiH		Da	
7.	Agencija za državnu službu BiH		Da	
8.	Ured registrara Ustavnog suda BiH		Da	
9.	Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH		Da	
Federacija BiH		Broj izv. Jedinica	Dostavili podatke i informaciju	Nisu dostavili podatke i informaciju
		29	22	7
1.	Agencija za državnu službu Federacije BiH		Da	
2.	Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine		Da	
3.	Ured za saradnju i zastupanje pred Ustavnim sudom BiH		Da	
4.	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva		Da	
5.	Federalno ministarstvo prostornog uređenja		Da	
6.	Federalno ministarstvo energije, rudarstva i inđrustije		Da	
7.	Federalno ministarstvo kulture i sporta		Da	
8.	Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta			Ne
9.	Federalno ministarstvo okoliša i turizma		Da	

10.	Federalno ministarstvo rada i socijalne politike	Da		
11.	Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova	Da		
12.	Federalno ministarstvo za pitanja boraca i invalida otadžbinskog rata		Ne	
13.	Federalno ministarstvo pravde	Da		
14.	Federalno ministarstvo finansija	Da		
15.	Federalno ministarstvo prometa i komunikacija	Da		
16.	Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica		Ne	
17.	Federalno ministarstvo zdravstva		Ne	
18.	Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke	Da		
19.	Federalno ministarstvo trgovine	Da		
20.	Vlada Unsko-sanskog kantona	Da		
21.	Vlada Posavskog kantona	Da		
22.	Vlada Zeničko-dobojskog kantona	Da		
23.	Vlada Bosanko-podrinjskog kantona		Ne	
24.	Vlada Srednjobosanskog kantona	Da		
25.	Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona		Ne	
26.	Vlada Zapadnohercegovačkog kantona	Da		
27.	Vlada Kantona Sarajevo	Da		
28.	Vlada Hercegbosanskog kantona		Ne	
29.	Vlada Tuzlanskog kantona	Da		
Republika Srpska		Broj izv. jedinica	Dostavili podatke i informaciju	Nisu dostavili podatke i informaciju
		1	Da	0
Brčko Distrikt BiH		Broj izv. jedinica	Dostavili podatke i informaciju	Nisu dostavili podatke i informaciju
		1	Da	0

Izvor: podaci prikupljeni od strane MLJPI 2024. godine

Podaci za izradu ovog Izvještaja zatraženi su od sljedećih institucija:

- Ureda registrara Ustavnog suda Bosne i Hercegovine;

- Ureda zastupnika/agenta Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava;
- Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine;
- Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine;
- Agencije za državnu službu Bosne i Hercegovine;
- Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine;

- Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine;
- Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine;
- Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine;
- Ministarstva komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine;

- Vlade Republike Srpske;
- Vlade Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
- Vlade Federacije Bosne i Hercegovine;
- Vlade Unsko-sanskog kantona;
- Vlade Zeničko-dobojskog kantona;
- Vlade Hercegovačko-neretvanskog kantona;
- Vlade Posavskog kantona;
- Vlade Tuzlanskog kantona;
- Vlade Bosansko-podrinjskog kantona;
- Vlade Srednjobosanskog kantona;
- Vlade Zapadno-hercegovačkog kantona;
- Vlade Kantona Sarajevo;
- Vlade Hercegbosanskog kantona.

Od institucija na nivou Bosne i Hercegovine tražene podatke i informacije dostavili su: Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Agencija za ravnopravnost spolova Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Agencija za državnu službu Bosne i Hercegovine, Ured zastupnika/agenta Vijeća ministara Bosne i Hercegovine pred Evropskim sudom za ljudska prava (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine) i Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Statističke podatke iz oblasti predmeta diskriminacije za 2024. godinu, dostavila je i Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Podatke o predmetima diskriminacije na sudovima u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, dostavilo je Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine.

Ured sekretara Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, svojim aktima broj: 05-04-467-1/2025 od 21.4.2025. godine, broj: 05-04-467-1/2025 od 25.4.2025. godine, broj: 05-04-467-1/2025 od 29.4.2025. godine, broj: 05-04-467-1/2025 od 12.6.2025. godine, broj: 05-04-467-1/2025 od 25.4.2025. godine, broj: 05-04-467-2/2025 od 12.6.2025. godine, broj: 05-04-467-2/2025 od 16.7.2025. godine i broj: 05-04-467-1/2025 od 18.7.2025. godine, dostavljao je Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine odgovore nadležnih ministarstava i organa Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i također urgirao dostavljanje informacija i podataka, koji se odnose na evidentirane slučajeve i predmete diskriminacije u 2024. godini, radi izrade ovoga Izvještaja.

Od ukupno šesnaest (16) ministarstva na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, na zahtjev Ureda premijera Federacije Bosne i Hercegovine i urgencije Ureda sekretara Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, svoje odgovore dostavilo je sljedećih dvanaest (12) ministarstva: Federalno ministarstvo prostornog uređenja; Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke; Federalno ministarstvo prometa i komunikacija; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Federalno ministarstvo rada i socijalne politike; Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije; Federalno ministarstvo trgovine; Federalno ministarstvo okoliša i turizma; Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva; Federalno ministarstvo finansija; Federalno ministarstvo pravde i Federalno ministarstvo kulture i sporta.

Ministarstva koja nisu dostavila tražena podatke i informacije su: Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta, Federalno ministarstvo za pitanja branilaca i invalida otadžbinskog rata, Federalno ministarstvo raseljenih lica i izbjeglica i Federalno ministarstvo zdravstva.

Od ostalih institucija kojima je Ured premijera Federacije Bosne i Hercegovine dostavio zahtjev Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, odgovore su dostavili Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, Agencija za državnu službu Federacije Bosne i Hercegovine i Ured za saradnju i zastupanje pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine.

Od ukupno deset (10) kantonalih vlada od kojih su zatraženi podaci i informacije o pojavama diskriminacije, odgovori su dostavljeni su od strane sedam (7) kantonalih vlada i to: Srednjobosanskog, Unsko-sanskog, Zapadnohercegovačkog, Sarajevskog, Posavskog, Zeničko-dobojskog i Tuzlanskog kantona.

Podatke i informacije nisu dostavile sljedeće vlade: Bosansko-podrinjskog, Hercegovačko-neretvanskog i Hercegbosanskog kantona.

Odgovor je dostavila Vlada Republike Srpske.

Odgovor je dostavila Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

U skladu sa odredbom člana 10. Zakona o zabrani diskriminacije, koji propisuje da u izradi izvještaja, zakona, strategija i drugih planova koji se odnose na pitanja diskriminacije učestvuju organizacije civilnog društva, koje se bave zaštitom prava lica i grupa lica izloženih visokom riziku od diskriminacije, sastavni dio ovog Izvještaja predstavljaju i prilozi i komentari pojedinih organizacija civilnog društva u Bosni i Hercegovini.

U toku izrade Izvještaja, održan je sastanak sa predstavnicima nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini. Na sastanak su pozvani predstavnici sljedećih nevladinih organizacija: Udruženje "Zajedno u BiH" - Unija lica i organizacija lica sa invaliditetom BiH; „Sumero“; UG „Naša djeca“, Mostar; „Vaša prava BiH“; NVO „Dajte nam šansu“; Sarajevski otvoreni centar; Fondacija „Lara“, Bijeljina; „Otaharin“ – Centar za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja; Tuzlanski otvoreni centar; Kuća „SEKA“, Goražde; UG „Naša djeca – *Our Kids u BiH*“, Mostar; „Sumero“ – Savez organizacija za podršku licima sa intelektualnim poteškoćama Federacije BiH; „KALI SARA“ – Romski informacijski centar Sarajevo; UŽR „Bolja budućnost“, Tuzla; „TPO FONDACIJA“ – Transkulturalna psihosocijalna obrazovna fondacija Sarajevo; Fondacija „CURE“, Sarajevo; Helsinški parlament građana Banja Luka; UG „Oštra nula“, Banja Luka; Fondacija „Udružene žene Banja Luka“, BiH;

Udruženje za unapređenje kvaliteta življenja „Futura“, Mostar; Centar za ljudska prava u Mostaru; „Transparency International“, Banja Luka; „Transparency International“, Sarajevo; „Analitika“ – Centar za društvena istraživanja Sarajevo; „Media centar“, Sarajevo i „Vaša prava“, BiH.

Tabela 2. Pokazatelji o prikupljenim podacima od strane nevladinih organizacija u BiH

Rb.	Sastanak sa predstavnicima nevladinih organizacija	Broj pozvanih	Prisustvovali sastanku	Dostavili informacije
	Nevladine organizacije u BiH	24	3	3
1.	Fondacija „CURE“, Sarajevo		Ne	Ne
2.	Udruženje „Zajedno u BiH“ - Unija lica i organizacija lica sa invaliditetom BiH		Da	Da
3.	UG „Naša djeca“, Mostar		Ne	Ne
4.	„Vaša prava“, BiH		Ne	Ne
5.	NVO „Dajte nam šansu“		Ne	Ne
6.	Sarajevski otvoreni centar		Da	Da
7.	Fondacija „Lara“, Bijeljina		Ne	Ne
8.	„Otaharin“ – Centar za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja		Ne	Ne
9.	Tuzlanski otvoreni centar		Ne	Ne
10.	Kuća „SEKA“, Goražde		Ne	Ne
11.	UG „Naša djeca – <i>Our Kids u BiH</i> “		Ne	Ne
12.	„Sumero“ – Savez organizacija za podršku licima sa intelektualnim poteškoćama Federacije BiH		Ne	Ne
13.	„KALI SARA“ – Romski informacijski centar Sarajevo		Da	Da
14.	UŽR „Bolja budućnost“, Tuzla		Ne	Ne
15.	„TPO FONDACIJA“ – Transkulturalna psihosocijalna obrazovna fondacija Sarajevo		Ne	Ne
16.	Helsinški parlament građana Banja Luka		Ne	Ne

17.	UG „Oštra nula“, Banja Luka	Ne	Ne
18.	Fondacija „Udružene žene Banja Luka“, BiH	Ne	Ne
19.	Udruženje za unapređenje kvaliteta življenja „Futura“, Mostar	Ne	Ne
20.	Centar za ljudska prava u Mostaru	Ne	Ne
21.	<i>Transparency International</i> , Banja Luka	Ne	Ne
22.	<i>Transparency International</i> , Sarajevo	Ne	Ne
23.	„Analitika“ – Centar za društvena istraživanja Sarajevo	Ne	Ne
24.	„Media centar“, Sarajevo	Ne	Ne

Izvor: podaci prikupljeni od strane MLJPI 2024. godine

Od ukupno dvadeset i četiri (24) nevladine organizacije koje su pozvane na sastanak sa predstavnicima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, sastanku su se odazvali predstavnici tri (3) nevladine organizacije u Bosni i Hercegovini i to: Udruženja „Zajedno u BiH“ - Unija lica i organizacija lica sa invaliditetom BiH, Sarajevskog otvorenog centra i Udruženja „KALI SARA“ – Romski informacijski centar Sarajevo. Sastanku je pored predstavnika nevladinih organizacija prisustvovao i predstavnik Misije OSCE u Bosni i Hercegovini.

Predstavnici drugih nevladinih organizacija, izuzev Sarajevskog otvorenog centra, Udruženja „Zajedno u BiH“ - Unija lica i organizacija lica sa invaliditetom BiH i „KALI SARA“ – Romski informacijski centar Sarajevo, nisu ponudili konkretna istraživanja i analize, niti predložili određene mjere za sprečavanje i suzbijanje diskriminacije u Bosni i Hercegovini. Detaljan pregled ponuđenih istraživanja i analiza nalazi se u dijelu 1.4. ovoga Izvještaja – Antidiskriminacijska istraživanja i analize u Bosni i Hercegovini.

U postupak javnih konsultacija kojima je Nacrt izvještaja o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, bio dostupan široj javnosti za komentare i prijedloge mjera u pogledu sprečavanja i suzbijanja diskriminacije dao je Centar za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja „Otaharin“ iz Bijeljine.

Centar za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja „Otaharin“ iz Bijeljine već dugi niz godina djeluje u oblasti zaštite prava djece u riziku, djece koja žive i rade na ulici te romske populacije koja je izložena višestrukim oblicima diskriminacije. Ova organizacija redovno učestvuje u konsultativnim procesima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i institucija Ombudsmena, te kroz svoje terenske aktivnosti i programe evidentira brojne slučajeve kršenja osnovnih ljudskih prava djece i pripadnika romske zajednice.

U komentaru na Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovine za 2024. godinu, putem online konsultacija sa zainteresiranom javnošću, ukazuje na nedostatak prepoznavanja i terminološkog obuhvata anticiganizma (*anti-gypsyism*) koji nije dovoljno prepoznat niti korišten u javnim politikama iako je riječ o međunarodno priznatom terminu koji označava specifičan oblik rasizma prema Romima, priznat od strane Evropske komisije, Vijeća Evrope i OSCE-a.

Izostanak ovog termina onemogućava jasno imenovanje i razumijevanje uzroka diskriminacije prema Romima, čime se umanjuje težina i sistemski karakter tog fenomena. "Otaharin" ističe da diskriminacija Roma u Bosni i Hercegovini nije pojedinačna pojava, već strukturni i duboko ukorijenjeni oblik društvenog isključivanja, koji se iskazuje u nemogućnosti ostvarivanja osnovnih prava – na obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, stanovanje, zapošljavanje i političko učešće. Neimplementacija presude Sejdić–Finci i dalje predstavlja simbol institucijskog anticiganizma i kontinuirane marginalizacije romske zajednice u javnom i političkom životu.

Zanemarivanje problema djece koja prose i pojave dječjeg prosjačenja, dječjeg rada i dječjih brakova, predstavljaju najekstremniji oblik zlostavljanja i diskriminacije djece romske populacije. "Otaharin" već godinama bilježi, dokumentira i prijavljuje slučajeve djece koja prose i rade na ulicama Bijeljine i okolnih općina. Na osnovu terenskih izvještaja i saradnje sa Centrom za socijalni rad Bijeljina i Policijskom upravom Bijeljina, u periodu 2018–2024. godine identificirano je više od 50 slučajeva djece uključene u prosjačenje, uglavnom pripadnika romske zajednice. Ovi slučajevi predstavljaju teška kršenja Konvencije o pravima djeteta i ukazuju na sistemski problem zaštite djece od zlostavljanja, eksploatacije i trgovine ljudima.

"Otaharin" predlaže da se u sljedećem izvještajnom ciklusu uključi indikator „anticiganizam“ kao posebna kategorija diskriminacije, u skladu sa Preporukama ECRI (*European Commission against Racism and Intolerance*), te da se u saradnji sa institucijama socijalne zaštite i policijom uspostavi jedinstvena evidencija djece u riziku (dječje prosjačenje, prisilni rad, dječji brakovi) i uključe organizacije civilnog društva koje neposredno rade sa romskom djecom u procesu prikupljanja i validacije podataka.

Centar za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja „Otaharin“ iz Bijeljine predlaže sljedeće mjere u cilju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije Roma:

1. Formalno uvođenje pojma „anticiganizam“ ili drugog termina koji odražava ovaj fenomen u državne izvještaje, strategije i akcione planove;
2. Uspostavljanje jedinstvene evidencije o slučajevima dječjeg prosjačenja, rada i ranih brakova, sa etničkim i rodnim indikatorima;
3. Institucijsko priznanje rada organizacija civilnog društva koje na terenu identificiraju i prijavljuju slučajeve dječje eksploatacije;
4. Redovno izvještavanje Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Ombudsmana za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine o mjerama preduzetim za zaštitu djece u riziku i romske djece;
5. Kampanje javne svijesti i edukacija službenika o anticiganizmu i pravima djece koja žive i rade na ulici.

Zaključno, Centar za integrativnu inkluziju Roma i Romkinja „Otaharin“ smatra da je Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, važan korak u institucijskom praćenju diskriminacije na terenu u pogledu praćenja položaja romske djece i fenomena anticiganizma.

1.3. Pregled prethodnih izvještaja o pojavama diskriminacije u BiH

Izvještaj Ministarstva o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2015. godinu, prvi je Izvještaj koji je usvojen od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Izvještaj je usvojen na 34. sjednici Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine održanoj 2.8.2016. godine i 22. sjednici Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine održanoj 31.8.2016. godine.

Uz ovaj Izvještaj usvojen je i Akcioni plan za praćenje implementacije zakonodavnih i drugih mjera za izvještajni period obuhvaćen ovim Izvještajem. Praćenje realizacije mjera iz navedenog Akcionog plana predstavljalo je osnov za prikupljanje podataka o pojavama diskriminacije u narednim godinama. Izvještajem o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2015. godinu, odnosno Akcionim planom za implementaciju prijedloga mjera za sprečavanje pojava diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2015/2016. godinu, predviđena je implementacija ukupno 32 mjere koje su se odnosile na identificirane potencijalne oblike diskriminacije u oblastima rada i zapošljavanja, obrazovanja, slobode govora i informiranja, prava mirnog uživanja imovine, ravnopravnosti spolova i prava LGBTI populacije, prava lica sa invaliditetom, nacionalnih manjina i slobode vjeroispovijesti.

Mjere koje nisu realizirane uglavnom su se odnosile na oblast obrazovanja i ticale su se izrade specijalnog izvještaja o pravu djece na obrazovanje u Bosni i Hercegovini, iniciranja godišnjih izvještaja o razvoju obrazovanja u Bosni i Hercegovini, osiguranja implementacije programa za edukaciju nastavnog kadra i osoblja u školama u svrhu promocije etničke raznolikosti i integracije škola koje imaju evidentiran problem diskriminacije (segregacije) djece.

Kontinuitet u implementaciji mjera odnosio se i na mjere obuhvaćene Akcionim planom za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite za period 2017-2020. godina, Strategijom za unapređenje prava i položaja lica sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2016-2021. godina i Strategijom unapređenja društvenog položaja lica sa invaliditetom u Republici Srpskoj za period 2017-2026. godina.

Drugi Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini, koji je usvojen od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, odnosio se na podatke o pojavama diskriminacije u 2022. godini. Izvještaj je usvojeno na 41. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine održanoj 4.3.2024. godine, i upućen Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine na daljnje odlučivanje.

Izvještaj o pojavama diskriminacije za 2022. godinu, usvojen je na 20. sjednici Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine održanoj 16.7.2024. godine i na 15. sjednici Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, održanoj 12.11.2024. godine.

Drugi po redu Izvještaj, usvojen od strane Vijeća ministara i Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine Bosne i Hercegovine, od trenutka donošenja Zakona o zabrani diskriminacije suštinski je obuhvatio analizu prikupljenih podataka o predmetima i pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini sa ključnim nalazima o slučajevima diskriminacije i antidiskriminacijskim istraživanjima i analizama u Bosni i Hercegovini. U posljednjem poglavlju Izvještaja koje se odnosilo na zaključna zapažanja sa preporukama, predložene su preporuke i mjere za suzbijanje i zaštitu od diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

Predložene mjere istovremeno ukazuju na ključne probleme po pitanju diskriminacije u ovom izvještajnom periodu. Tako je npr. kroz set predloženih mjera za zaštitu od diskriminacije ukazano na trenutne probleme koji za posljedicu imaju prisustvo različitih pojava oblika diskriminacije u društvu. Neke od predloženih mjera odnose se na pregled sudskih slučajeva gdje su odbijene tužbe za diskriminaciju kako bi se identificirali razlozi odbijanja i podigla javna svijest, implementaciju kampanje radi podizanja javne svijesti o diskriminaciji i zagovaranje za primjenu zaštitnih mjera (prekršajnih odredbi Zakona o zabrani diskriminacije), pokretanje postupka izrade internih protokola za zaštitu od diskriminacije u nadležnim institucijama i analiziranje slučajeva diskriminacije.

Pored navedenih, predložene su i mjere koje idu u pravcu osiguranja pristupačnih informacija o prijavljivaju slučajeva diskriminacije i postupanja institucija po prijavama, te pravima u postupku zaštite od diskriminacije.

Jedna od važnijih mjera koju sadrži Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2022. godinu, odnosi se na analizu slučajeva u kojima su tužbe i tužbeni zahtjevi za zaštitu od diskriminacije odbijeni ili odbačeni, a kojom bi se utvrdili razlozi za njihovo odbijanje ili odbacivanje. Važnost ove preporuke ogleda se u tome što se na osnovu iste mogu raditi procjene potreba za kampanjama podizanja svijesti o procedurama zaštite od diskriminacije. Izvještaj, također, sadrži preporuku o potrebi postojanja pristupačnih informacija o postupku prijavljivanja slučajeva diskriminacije koje moraju biti jasne, prilagođene i pristupačne svim građanima, uključujući različite ranjive grupe. Informacijski materijali trebaju biti na jednostavnom i svima razumljivom jeziku i potrebno je uspostaviti centralizirani vodič institucija sa jasnim informacijama o nadležnim institucijama koje pružaju zaštitu od diskriminacije.

Treći Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini, usvojen od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, odnosio se na podatke o pojavama diskriminacije u 2023. godini. Izvještaj je usvojen na 81. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine održanoj 12.6.2025. godine. Generalni sekretarijat Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, svojim aktom broj: 05-37-2613-3/24 od 18.7.2025. godine, obavijestio je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da je Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine proslijedio Prijedlog izvještaja o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu, na razmatranje i usvajanje.

U zaključnim razmatranjima sa preporukama u Izvještaju o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu, navedeno je da je analizom podataka i informacija o slučajevima diskriminacije za 2023. godinu, pruženo dodatno razumijevanje prirode diskriminacije u Bosni i Hercegovini, te da su uočeni brojni izazovi unutar pravnog sistema, društvenih percepcija i institucijskih praksi koje doprinose diskriminatornom ponašanju u društvu.

Istaknuto je da, uprkos napretku u rješavanju predmeta diskriminacije, postoje produženi pravni postupci, posebno u slučajevima odluka u meritumu, čime se narušava hitnost potrebna za rješavanje slučajeva diskriminacije.

Izvještaj je, pored ostalog, identificirao potrebu za sveobuhvatnim internim procedurama unutar svih institucija u Bosni i Hercegovini kako bi se zaštitili od diskriminacije.

Preporuke i mjere za zaštitu od diskriminacije koje je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dalo u Izvještaju o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu,

odnosile su se na implementaciju kampanja radi podizanja javne svijesti o diskriminaciji, izradu vodiča o prepoznavanju diskriminacije i načinima zaštite od diskriminacije, upućivanje inicijative Instituciji ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine da počne koristiti kaznene (prekršajne) odredbe predviđene Zakonom o zabrani diskriminacije u slučaju kada nadležne institucije ne postupaju po preporukama i zahtjevima za otklanjanjem diskriminacije i uspostavi načela i principe jednakog postupanja u svim javnim organima i pravnim licima na način da u svoje opće pravne akte, ili kroz posebne pravne akte, reguliraju načela i principe jednakog postupanja, te osiguraju učinkovite interne procedure zaštite od diskriminacije.

1.4. Antidiskriminacijska istraživanja i analize u Bosni i Hercegovini

Za potrebe izrade ovog Izvještaja korištena su istraživanja i analize nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovine koje se bave prevencijom i zaštitom od diskriminacije najranjivijih grupa u društvu.

Uzimajući u obzir ograničen broj dostavljenih priloga u pogledu istraživanja i analiza koje su provele nevladine organizacije, dajemo pregled položaja LGBTI lica, lica sa invaliditetom i Roma kao najbrojnije nacionalne manjine, sa prijedlogom mjera za sprečavanje diskriminacije, koje su predložili predstavnici Sarajevskog otvorenog centra, "Unije lica i organizacija lica sa invaliditetom Bosni i Hercegovini" i "Kali Sara" – Romski informacijski centar Sarajevo.

Predstavnik **Sarajevskog otvorenog centra**, nevladine organizacija koja zagovara poštivanje ljudskih prava i smanjenje nivoa diskriminacije lezbejki, gejeva, biseksualnih i transrodnih (LGBT) lica i žena, prezentirao je i dostavio Godišnji izvještaj o stanju ljudskih prava LGBTI lica u Bosni i Hercegovini tkz. "Roze izvještaj" za 2024. godinu. Roze izvještaj čine analize i podaci o negativnim praksama i kršenjima ljudskih prava, dobre prakse, prioritete mjere koje se trebaju preduzeti, ravnopravnost i suzbijanje diskriminacije, krivična djela počinjena iz mržnje i podsticanje na mržnju, sloboda okupljanja i udruživanja, porodični život i istospolne životne zajednice, prava transrodnih lica, ljudska prava interspolnih lica, azil, društvena percepcija o LGBT licima u Bosni i Hercegovini, aktivnosti u lokalnim zajednicama na unapređenju prava LGBTI lica i riječnik LGBTI pojmova.

Prema podacima Sarajevskog otvorenog centra iz Godišnjeg izvještaja o stanju ljudskih prava LGBTI lica u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu ("Roze izvještaj"), godina 2024. protekla je u izuzetno sporim i minimalnim institucijskim pomacima u oblasti unapređivanja ljudskih prava LGBTI lica.

U Izvještaju se navodi da je prethodna godina, godina kontinuirane društvene netrpeljivosti, jačanja regresivnih politika i, posljedično, donošenja regresivnih propisa za LGBTI lica u Bosni i Hercegovini.

Iako je zabilježen napredak u pogledu javnog dijaloga i određena institucijska otvorenost, systemske promjene su i dalje sporadične i često uslovljene individualnim naporima, a ne strategijama ili politikama. Posebno je vidljiva sve veća razlika u propisima koji sužavaju prostor pravima LGBTI lica, kao što je usvajanje kaznenog zakona iz kojeg je izbačen rodni identitet kao zaštićena karakteristika ili stagnacija i blokade u procesu reguliranja istospolnih zajednica.

Prioriteti koji su identificirani u ranijim izvještajima i dalje su relevantni i taj podatak dovoljno govori o nepostojanju velikog iskoraka. To je vidljivo kroz gotovo sve oblasti i važi za prostor čitave Bosne i Hercegovine.

Zdravstvena zaštita LGBTI, a posebno transrodnih lica, ostaje neregulirana i nedostupna. Nedostatak

protokola, edukacije medicinskog osoblja i institucijske podrške doprinosi stigmatizaciji i uskraćivanju osnovne zdravstvene brige. Sistemska podrška žrtvama i dalje izostaje, a mehanizmi zaštite su slabo dostupni i neefikasni.

Policijski i pravosudni organi i dalje pokazuju ograničene kapacitete za prepoznavanje i procesuiranje zločina iz mržnje.

U pogledu antirodnih djelovanja navode da je utvrđen Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srpske kojim se pojam "rodni identitet" briše iz svih postojećih odredbi, uz obrazloženje da se na ovaj način vrši usklađivanje sa Ustavom Republike Srpske. Dalje navode da je grupa nevladinih organizacija reagirala na ove izmjene upućivanjem komentara nadležnom ministarstvu, te kontaktiranjem međunarodnih organizacija.

U oktobru 2024. godine stigla je reakcija Nezavisnog eksperta za zaštitu od nasilja i diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta i Specijalne izvjestiteljice o položaju braniteljica ljudskih prava. U otvorenom pismu, između ostalog, ističu: "I sa procesnog i sa materijalnog stanovišta, veoma je zabrinjavajuće predložiti izmjenu osnovnog kaznenog zakonika sa jasno regresivnim ciljem smanjenja obima zaštite koju pruža. To implicira da se više ne bi pružala zaštita od kaznenih djela motiviranih predrasudama na osnovu rodnog identiteta, čime bi se u zakon unijela *de jure* diskriminacija. Ova pitanja dodatno produbljuju potencijalna kršenja vladavine prava u vezi sa predloženim regresivnim izmjenama i dopunama, koje su u suprotnosti sa obavezama države prema nacionalnom i međunarodnom pravu o ljudskim pravima, kojima se promovira poboljšanje, a ne smanjenje zaštite ljudskih prava za ugrožene pojedince i grupe, kao i one koji brane njihova prava." Ističu da je zabrinjavajuća i izmjena Protokola za zaštitu djece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja iz kojeg se brišu seksualna orijentacija i rodni identitet kao zaštićene karakteristike. U Izvještaju se, također, navodi da je uprkos pismu UN eksperata Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Republike Srpske usvojen na 13. redovnoj sjednici Narodne skupštine Republike Srpske održanoj dana 26.3.2025. godine, objavljen u "Službenom glasniku Republike Srpske" dana 4.4.2025. godine i dana 12.4.2025. godine stupio na snagu.

Stagnacija procesa reguliranja istospolnih partnerstava u Federaciji Bosne i Hercegovine nije doživjela pomak tokom 2024. godine. Sarajevski otvoreni centar je krajem 2024. godine, uputio dvije odvojene predstavke na adrese Komisije za zaštitu ljudskih prava i sloboda Predstavničkog doma i Komisije za ljudska prava i slobode Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine. Ovim predstavkama je tražio da se unutar Komisije za zaštitu ljudskih prava i sloboda Predstavničkog doma formira radna grupa koja će raditi na unapređenju pravnog položaja istospolnih partnerka kao i da obje komisije organiziraju zajedničku sjednicu na temu zaštite porodičnog života istospolnih partnera/ki u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Sarajevski otvoreni centar će tokom 2025. godine, pratiti ishod predstavki s obzirom da komunikacija između zakonodavnih i izvršnih organa traje prilično dugo.

Isto tako, navode da se nastavlja korištenje LGBTI lica u populističkim govorima branilaca porodičnih vrijednosti kojima se utiče na stavove javnosti i podstiče na činjenje kaznenih djela počinjenih iz mržnje.

Primjeri dobre prakse:

Predstavnici Sarajevskog otvorenog centra, kao primjer dobre prakse, navode to da je Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine razradilo sistem CMS i TCMS za praćenje SORISK. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je u drugoj polovini januara 2025. godine poslalo dopis svim pravosudnim institucijama u Bosni i Hercegovini kojim ih informira da je u cilju borbe protiv zločina počinjenih iz mržnje i sveobuhvatne strategije njihove prevencije ažuriran TCMS i CMS sistem kako bi se podaci o ovim predmetima sistemski mogli prikupljati. Na listu zaštićenih karakteristika ažuriranog sistema navedeni su i seksualna orijentacija i rodni identitet. Izmjena sistema je stupila na snagu 27. januara 2025. godine.

Kao pozitivan primjer navode da je Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine, tokom 2024. godine, izrekla kazne za govor mržnje koji je korišten na predizbornim skupovima usmjeren prema LGBTI licima u cilju vrijeđanja političkih protivnika.

Priznavanje strane odredbe o promjeni oznake spola sredinom 2024. godine, na pravno savjetovanje u Sarajevski otvoreni centar javila se transrodna žena koja ima dvojno državljanstvo i živi u Švicarskoj. Lice je prošlo kroz proces prilagodbe spola u inostranstvu i željela je da joj se u Bosni i Hercegovini prizna strana odluka o promjeni spola. Sarajevski otvoreni centar je ovu klijenticu uputio na advokaticu sa kojom ima saradnju i koja je prošla obuke Centra na temu promjene oznake spola u ličnom dokumentu. Nakon što je prikupljena sva dokumentacija, pokrenut je postupak za priznanje strane odluke o promjeni spola u Bosni i Hercegovini. U vanparničnom postupku, nadležni sud je utvrdio da su ispunjeni svi uslovi koje je propisao Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima te je udovoljio prijedlogu za priznanje. Dodatno je pozitivno to što je sud, nakon okončanja vanparničnog postupka, odluku po službenoj dužnosti dostavio nadležnom matičnom uredu na implementaciju. Prema informacijama kojima Sarajevski otvoreni centar raspolaže, ovo je prvi predmet ovakve vrste i svakako predstavlja značajan iskorak u oblasti pravnog priznanja roda u Bosni i Hercegovini. Sudska odluka pruža jasne smjernice svim ostalim sudovima u BiH koji se u budućnosti budu susretali sa ovakvim predmetima.

Pozitivan primjer je Sigurna kuća za LGBTI lica. Zahvaljujući podršci Vijeća Evrope, u Sarajevu je osnovana prva sigurna kuća za LGBTI lica kojom rukovodi Fondacija "Krila nade". Sigurna kuća nudi smještaj punoljetnim LGBTI žrtvama nasilja u porodici, te psihoterapijsku i pravnu podršku. Iako Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine garantira finansiranje svih sigurnih kuća, Fondacija "Krila nade" još uvijek nije dobila sredstva iz budžeta Federacije Bosne i Hercegovine i Kantona Sarajevo. U odgovoru na upit Sarajevskog otvorenog centra, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH navelo je da bi u budžetu za 2025. godinu trebala biti planirana sredstva za redovno finansiranje fiksnih troškova sigurne kuće za LGBTI lica kao što je praksa u slučaju finansiranja sigurnih kuća za žene.

Sljedeći pozitivan primjer je Odluka Ombudsmana za djecu Republike Srpske i Ustavnog suda Republike Srpske o povredi prava djece. Nakon što su rodni identitet i seksualna orijentacija izbrisani kao zaštićene osobine iz antidiskriminacijskih odredbi Protokola o zaštiti djece od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, koji nema otvorenu listu zaštićenih karakteristika, Helsinški parlament građana Banja Luka podnio je žalbu Ombudsmanu za utvrđivanje povrede prava djece. Ombudsman je utvrdio da se radi o povredi prava djece te je uputio inicijativu za usklađivanje Protokola sa UN-ovom Konvencijom o pravima djeteta Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Srpske.

Sarajevski otvoreni centar u Godišnjem izvještaju o stanju ljudskih prava LGBTI lica u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, predlaže i prioritete mjere koje se u budućnosti trebaju preduzeti kao što

SU:

- 1) *Usvajanje zakona o životnim zajednicama istog spola u Federaciji Bosne i Hercegovine.*
- 2) *Usvajanje novog Zakona o mirnim okupljanjima na teritoriji Kantona Sarajevo.* Kanton Sarajevo bi trebalo što prije pristupiti izmjenama Zakona o javnim okupljanjima Kantona Sarajevo kroz izradu dva nova zakona kojima bi se napravila distinkcija između javnog okupljanja kao ljudskog prava i javnih priredbi/manifestacija komercijalnog karaktera. Važeće zakonsko rješenje je obeshrabrujuće za građane kantona s obzirom na iscrpljujuću proceduru prijave skupa i uslove koje organizatori/ce moraju ispuniti, a koji podrazumijevaju i finansijske izdatke.
- 3) *Pravno priznavanje rodnog identiteta i pokrivanje troškova prilagodbe spola zdravstvenim osiguranjem.* Iz važećih pravnih propisa u Bosni i Hercegovini nije jasno da li se pravna promjena oznake spola uslovljava prolaskom "potpune" ili "djelimične" (medicinske) prilagodbe spola. Stoga je neophodno da Bosna i Hercegovina, njezini entiteti i Brčko Distrikt reguliraju pravnu promjenu spola tako da se usvoje zakoni i drugi propisi koji će na sistemski i sveobuhvatan način regulirati proceduru promjene oznake spola u ličnim dokumentima i jedinstvenog matičnog broja. Procedura se treba zasnivati na medicinskoj dokumentaciji koja potvrđuje da lice živi u drugom rodnom identitetu, odnosno koja dokazuje stadij tranzicije u kojem se lice nalazi. Još i važniji jeste vlastiti zahtjev trans lica i pravo na samoodređenje, bez zahtjeva za prethodnom bilo kakvom medicinskom intervencijom, u slučajevima kada lica ne žele prolaziti kroz takve intervencije. To znači da je potrebno zakonom ili podzakonskim aktom u entitetima i Brčko Distriktu definirati šta jeste 'promjena spola' koju je izvršila zdravstvena ustanova, šta to čini medicinsku dokumentaciju kojom se dokazuje prilagodba spola, te koja je zdravstvena ustanova nadležna za tumačenje. Također, potrebno je život u drugom rodnom identitetu prepoznati kao osnov za upravne postupke promjene spola. Prilagodbu spola (hormonska terapija, operativni zahvati) trans lica mogu obaviti isključivo u inostranstvu, jer medicinske ustanove u Bosni i Hercegovini nemaju dovoljno osoblja obučenog da pruži podršku licima u procesu tranzicije. Troškove medicinske tranzicije, koje snose sama trans lica, zvanični sistem zdravstvenog osiguranja ne refundira, što dodatno produžava proces i povećava finansijske troškove. Pored pravnog prepoznavanja roda, neophodno je omogućavanje prilagodbe spola (hormonska terapija, operativni zahvati) trans licima u Bosni i Hercegovini, definiranjem dužnosti medicinskih institucija da uspostave timove, opreme zdravstvene ustanove i obuču stručnjake/inje koji/e bi mogli/e pratiti proces i voditi medicinske procedure prilagodbe spola u Bosni i Hercegovini, kao i obaveze zavoda za zdravstveno osiguranje da troškove ovih procedura pokrivaju iz zdravstvenog osiguranja. Ovi koraci podrazumijevaju kontinuirane i sistemske edukacije bh. medicinskih stručnjaka/inja i zdravstvenih radnika/ca u granama psihologije, psihijatrije, endokrinologije, ginekologije, pedijatrije, urologije, plastične, rekonstruktivne i estetske hirurgije o adekvatnom, trans inkluzivnom i trans specifičnom pružanju usluga i podrške trans licima u procesu tranzicije.

Predstavnik Udruženja "**Kali Sara**" – **Romski informacijski centar Sarajevo** istakao je da je rasizam vjerovanje da ljudske grupe posjeduju različite osobine i da se mogu podijeliti prema superiornosti jedne rase nad drugom, što rezultira predrasudama i diskriminacijom. Ovakvi oblici mogu prerasti u oblik društvenih akcija, praksi i vjerovanja. Smatra da se neimplementacija presude u predmetu Sejdić i Finci reflektira i na ostale pripadnike romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini u smislu nepokretanja postupaka radi zaštite od diskriminacije. Prema podacima kojima raspolaže ova nevladina organizacija, u posljednjih nekoliko godina broj podnesenih prijava za zaštitu od diskriminacije je u padu, svega jedan ili dva slučaja godišnje. Smatra da razlog ovome leži u nedostatku povjerenja u pravosudne institucije i efikasnost u radu sudova, sporosti administracije i dužini postupka dokazivanja diskriminacije, neimplementacije preporuka i mišljenja Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH,

neadekvatnoj posvećenost službi besplatne pravne pomoći, nedostatku validne dokumentacije kod Roma, finansijski troškovi ili izlaganje finansijskim troškovima u parničnom postupku, visina izrečene sankcije je često manja od pričinjene štete i troškova nastalih u postupku traženja zaštite, stereotipi i predrasude od strane nadležnih sudova (postoje primjeri u praksi pred sudovima u Banjoj Luci, Bijeljini i Sarajevu u predmetima trgovine ljudima).

U cilju prevencije i zaštite od diskriminacije pripadnika romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini predlaže sljedeće mjere:

- 1) Pokretanje postupka izmjena i dopuna Zakona o zabrani diskriminacije u dijelu koji se odnosi na sankcije;
- 2) Poboljšanje sistema besplatne pravne pomoći kojim će se omogućiti adekvatno zastupanje oštećenog u sudskom postupku i izbjeći troškovi plaćanja advokata;
- 3) Efikasnije postupanje administracije u predmetima diskriminacije;
- 4) Uspostavljanje Vijeća za borbu protiv diskriminacije od organizacija civilnog društva uz koordinaciju Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine;
- 5) Planiranje i održavanje izvještajnih događaja na temu aktidiskriminacije;
- 6) Implementacija informacijskih kampanja u cilju podizanja svijesti i povjerenja građana u institucije za zaštitu od diskriminacije;
- 7) Uspostavljanje registra za praćenje sudskih procesa u predmetima diskriminacije (državnog ili entitetskih);
- 8) Osiguranje finansijske podrške organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjem diskriminacije.

U prethodnom Izvještaju za 2023. godinu, Udruženje “Zajedno u BiH” – Radna grupa “**Unija lica i organizacija lica sa invaliditetom BiH**” koja okuplja oko 100 organizacija u Bosni i Hercegovini, koje se bave položajem i pravima lica sa invaliditetom, iskazala je zabrinutost u pogledu odredbi Zakona o organizacijama i reprezentativnim organizacijama lica sa invaliditetom i civilnih žrtava rata Federacije BiH (“Službene novine FBiH”, broj 61/22), smatrajući da ovaj zakon sadrži diskriminatorne odredbe koje su u suprotnosti sa odredbama Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o organizacijama i fondacijama Bosne i Hercegovine, kao i sa međunarodnim konvencijama o pravima lica sa invaliditetom, uključujući Konvenciju o pravima lica sa invaliditetom Ujedinjenih nacija.

Naveli su da Zakon o organizacijama i reprezentativnim organizacijama lica sa invaliditetom i civilnih žrtava rata Federacije BiH (“Službene novine FBiH”, broj 61/22), favorizira organizacije koje okupljaju lica sa statusom invalida rada bez obzira na vrstu invaliditeta, što stvara nejednakost među organizacijama koje djeluju u sličnim oblastima.

Pozvali su nadležne institucije da preispitaju i izmijene odredbe Zakona o organizacijama i reprezentativnim organizacijama lica sa invaliditetom i civilnih žrtava rata Federacije BiH (“Službene novine FBiH”, broj 61/22) i puna zaštita prava lica sa invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Za izvještajni period 2024. godina, navode da i dalje ostaju pri ranije istaknutim zahtjevima da je situacija po pitanju neusklađenosti Zakona o organizacijama i reprezentativnim organizacijama lica sa invaliditetom i civilnih žrtava rata Federacije BiH (“Službene novine FBiH”, broj 61/22), nepromijenjena.

Pored navedenog, istakli su da je diskriminacija u našoj zemlji prisutna u gotovo u svakoj oblasti

života, počevši od školskog obrazovanja pa na dalje (nedostatak asistivnih pomagala), do nedostatka optimizacije školskog prostora za invalidska kolica i nedostatka obrazovanja lica sa invaliditetom u ruralnim sredinama.

Kao problem istakli su i nedostatak adekvatnog stambenog prostora za većinu lica sa invaliditetom, odnosno neadekvatan stambeni smještaj bez lifta ili rampi naročito u starim zgradama. Kao pozitivan primjer navode programe i pozive koji postoje u Tuzli gdje se svake godine izdvaja otprilike 150 000 KM za optimizaciju stambenih prostora.

Ističu da i u zdravstvu postoji diskriminacija po osnovu prebivališta (svaki kanton i entitet imaju svoja pravila o subvenciji ortopedskih pomagala), kao i to da ne postoji dovoljan broj stručnog kadra za liječenje lica sa invaliditetom. Navode da se ne vodi dovoljna briga o ženama s invaliditetom koje žele postati majke, kao i onima koje su već majke, nego da se tretiraju kao i svaka druga majka. Majkama sa invaliditetom treba više podrške.

Dali su i sljedeće preporuke u cilju unapređenja položaja lica sa invaliditetom u Bosni i Hercegovini:

1. Edukacija državnih službenika, pravnika, tužilaca i advokata o Zakonu o zabrani diskriminacije i Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima lica sa invaliditetom;
2. Pokretanje inicijative za besplatnu pravnu pomoć za marginalizirane grupe, kako bi pravo bilo dostupno svima.

Predstavnici drugih nevladinih organizacija, izuzev Sarajevskog otvorenog centra, Udruženja "Zajedno u BiH" i "Kali Sara" – Romskog informacijskog centra Sarajevo, nisu ponudili konkretna istraživanja i analize, niti predložili određene mjere za sprečavanje i suzbijanje diskriminacije u oblastima u kojima promoviraju i štite prava pojedinaca i grupa.

U procesu konsultacija provedenih putem internet platforme *E-konsultacije* koje su održane u periodu od 1.10.2025. godine do 21.10.2025. godine, na Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, pristigao je prijedlog Centra za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja "Otaharin" iz Bijeljine koji glasi:

"Centar za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja „Otaharin“ iz Bijeljine već dugi niz godina djeluje u oblasti zaštite prava djece u riziku, djece koja žive i rade na ulici te romske populacije koja je izložena višestrukim oblicima diskriminacije. Ova organizacija redovno učestvuje u konsultativnim procesima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i institucija Ombudsmena, te kroz svoje terenske aktivnosti i programe evidentira brojne slučajeve kršenja osnovnih ljudskih prava djece i pripadnika romske zajednice".

U komentaru na Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovine za 2024. godinu, putem oline konsultacija, ukazuju na nedostatak prepoznavanja i terminološkog obuhvata anticiganizma (*anti-gypsyism*). U ovom Izvještaju Ministarstva nije prepoznat niti korišten pojam anticiganizam ili antidžipsizam, iako je riječ o međunarodno priznatom terminu koji označava specifičan oblik rasizma prema Romima, priznat od strane Evropske komisije, Vijeća Evrope i OSCE-a. Izostanak ovog termina onemogućava jasno imenovanje i razumijevanje uzroka diskriminacije prema Romima, čime se umanjuje težina i sistemski karakter tog fenomena. "Otaharin" ističe da diskriminacija Roma u Bosni i Hercegovini nije pojedinačna pojava, već strukturni i duboko ukorijenjeni oblik društvenog

isključivanja, koji se iskazuje u nemogućnosti ostvarivanja osnovnih prava – na obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, stanovanje, zapošljavanje i političko učešće. Neimplementacija presude Sejdić–Finci i dalje predstavlja simbol institucijskog anticiganizma i kontinuirane marginalizacije romske zajednice u javnom i političkom životu.

Zanemarivanje problema djece koja prose i pojave dječjeg prosjačenja, dječjeg rada i dječjih brakova, predstavljaju najekstremniji oblik zlostavljanja i diskriminacije djece romske populacije. „Otaharin” već godinama bilježi, dokumentira i prijavljuje slučajeve djece koja prose i rade na ulicama Bijeljine i okolnih općina. Na osnovu terenskih izvještaja i saradnje sa Centrom za socijalni rad Bijeljina i Policijskom upravom Bijeljina, u periodu 2018–2024. godine identificirano je više od 50 slučajeva djece uključene u prosjačenje, uglavnom pripadnika romske zajednice. Ovi slučajevi predstavljaju teška kršenja Konvencije o pravima djeteta i ukazuju na sistemski problem zaštite djece od zlostavljanja, eksploatacije i trgovine ljudima.

„Otaharin” predlaže da se u sljedećem izvještajnom ciklusu uključi indikator „anticiganizam” kao posebna kategorija diskriminacije, u skladu sa Preporukama ECRI (*European Commission against Racism and Intolerance*), te da se u saradnji sa institucijama socijalne zaštite i policijom uspostavi jedinstvena evidencija djece u riziku (dječje prosjačenje, prisilni rad, dječji brakovi) i uključe organizacije civilnog društva koje neposredno rade sa romskom djecom u proces prikupljanja i validacije podataka.

Centar za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja „Otaharin” iz Bijeljine predlaže sljedeće mjere u cilju sprečavanja i suzbijanja diskriminacije Roma:

1. Formalno uvođenje pojma „anticiganizam” ili drugog termina koji odražava ovaj fenomen u državne izvještaje, strategije i akcione planove;
2. Uspostavljanje jedinstvene evidencije o slučajevima dječjeg prosjačenja, rada i ranih brakova, sa etničkim i rodnim indikatorima;
3. Institucijsko priznanje rada organizacija civilnog društva koje na terenu identificiraju i prijavljuju slučajeve dječje eksploatacije;
4. Redovno izvještavanje Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Ombudsmena za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine o mjerama preduzetim za zaštitu djece u riziku i romske djece;
5. Kampanje javne svijesti i edukacija službenika o anticiganizmu i pravima djece koja žive i rade na ulici.

Zaključno, Centar za integracijsku inkluziju Roma i Romkinja „Otaharin” smatra da je Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu, važan korak u institucijskom praćenju diskriminacije na terenu u pogledu praćenje položaja romske djece i fenomena anticiganizma.

1.5. Ključni nalazi o slučajevima diskriminacije

U prethodnom Izvještaju, kao ključni nalaz o slučajevima diskriminacije, naveden je problem nesupostavljanja jednoobraznih evidencija slučajeva diskriminacije utvrđenih u kaznenim, parničnim, vanparničnim i ovršnim postupcima u nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini.

Dakle, i dalje stoji ono što je konstatirano u prethodnom Izvještaju, a to je da još uvijek nisu ustanovljene jednoobrazne evidencije slučajeva diskriminacije utvrđenih u izvršnim organima vlasti, te

da nadležne institucije u Bosni i Hercegovini nisu uspostavile vlastite evidencije o slučajevima diskriminacije, razvrstane prema vrsti diskriminacije, osnovu diskriminacije i obliku diskriminacije. Iz navedenih razloga nije bilo moguće uraditi sveobuhvatan i kvalitetan pregled stanja o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

Dostavljeni podaci jasno ukazuju na problem neistovjetnog prikupljanja podataka u izvršnim organima vlasti. Neujednačen pristup institucija u pogledu preduzimanja radnji na implementaciji Zakona o zabrani diskriminacije dovodi do toga da se podaci prikupljaju na različite načine ili se uopće ne prikupljaju, uslijed čega je nemoguće uraditi uporednu analizu prikupljenih podataka.

Iz dostavljenih odgovora također je vidljivo da institucije nisu donijele posebne pravne akte kojima će regulirati načela i principe jednakog postupanja i time osigurati djelotvorne interne procedure zaštite od diskriminacije. Navedene obaveze za nadležne institucije proizilaze iz člana 24. Zakona o zabrani diskriminacije.

Podaci koji su korišteni i na kojima se zasniva ovaj Izvještaj su podaci Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, dostavljeni iz baze podataka (CMS) putem koje se prate i analiziraju statistički pokazatelji o radu pravosudnih institucija i izrađuju izvještaji i analize. Podaci o predmetima diskriminacije koji su dostavljeni iz CMS sistema su podaci za čiju evidenciju su zadužene pojedinačne pravosudne institucije.

Drugu grupu podataka koji su korišteni radi mogućnosti sagledavanja trenutne situacije u Bosni i Hercegovini po pitanju postojanja diskriminacije su podaci Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Član 7. Zakona o zabrani diskriminacije Instituciju ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine prepoznaje kao centralnu instituciju za zaštitu od diskriminacije. Ombudsman Bosne i Hercegovine pri izradi redovnih izvještaja, mišljenja i preporuka o pojavama diskriminacije saraduje sa organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom i promoviranjem ljudskih prava i organizacijama koje se bave zaštitom prava grupa izloženih visokom riziku diskriminacije. Ombudsman Bosne i Hercegovine pruža pomoć licima ili grupama lica koja se obraćaju međunarodnim organima za zaštitu od diskriminacije u davanju uputstava, savjeta, konsultacija tokom postupka, prijedloga i preporuka. Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine je u svrhu ostvarivanja svoje nadležnosti uspostavila poseban odjel koji isključivo razmatra predmete navodne diskriminacije u pogledu postupanja javnih organa na nivou države, entiteta, kantona i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, općinskih institucija i organa, te pravnih lica sa javnim ovlaštenjima, kao i postupanje svih pravnih i fizičkih lica u svim oblastima života. Nadležne institucije u Bosni i Hercegovini obavezne su saradivati sa Ombudsmanom Bosne i Hercegovine i davati pismeno odgovore i obavijesti u roku koji je Ombudsman Bosne i Hercegovine odredio i o efektu preporuka datih u cilju otklanjanja diskriminacije.

Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine prima žalbe i *ex officio* pokreće istrage u slučajevima kada utvrdi kršenje i probleme u ostvarivanju prava proisteklih iz Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, a posebno u slučajevima kada utvrdi bilo kakav oblik diskriminacije zasnovan na rasi, boji, spolu, jeziku, političkom ili kakvom drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom porijeklu i imovinskom stanju.

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, kao nezavisna institucija, sačinjava vlastite godišnje izvještaje o pojavama diskriminacije koja podnosi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Skupštini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Učestvovanje nevladinih organizacija i korištenje njihovih analiza i podataka u izradi ovog dokumenta doprinijelo je barem djelimično mogućnosti sagledavanja problema diskriminacije iz različitih perspektiva i uspostavljanja partnerskog odnosa svih aktera u društvu u borbi protiv diskriminacije.

Međutim, smatramo zabrinjavajućim nezainteresiranost nevladinih organizacija da u punom kapacitetu učestvuju u izradi ovog Izvještaja. Jednako kao i u 2023. godini, ponovo je veoma mali broj nevladinih organizacija aktivno učestvovao u procesu izrade Izvještaja za 2024. godinu, što je detaljno obrađeno u dijelu Izvještaja koji se odnosi na metodologiju izrade Izvještaja (1.2.).

1.6. Uočeni trendovi i problemi

Za potrebe izrade ovog Izvještaja, u pogledu analize dostavljenih podataka i identificiranja ključnih oblasti i osnova na osnovu kojih su evidentirani slučajevi diskriminacije, korišteni su podaci nadležnih institucija na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, podaci Ureda zastupnika/agenta Vijeća ministara Bosne i Hercegovine pri Evropskom sudu za ljudska prava, podaci Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, podaci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, podaci Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, te analize nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini.

Za svaku izvještajnu godinu, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, upoznavalo je nadležne institucije izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini o obavezama koje proizilaze iz Zakona o zabrani diskriminacije. Prilikom traženja podataka i informacija o pojavama diskriminacije tražene su i informacije u pogledu općih ili posebnih pravnih akata, kojima su u skladu sa članom 24. stav (4) Zakona o zabrani diskriminacije, dužne regulirati načela i principe jednakog postupanja i osigurati učinkovite interne procedure zaštite od diskriminacije.

Analizom informacija i podataka dostavljenih od nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini uočena je neujednačenost u pogledu shvatanja pojma diskriminacije i generalno neizvršavanja obaveza na način propisan Zakonom o zabrani diskriminacije.

Informacije i podaci ukazuju na to da nisu doneseni posebni pravni akti kojima bi se osigurale učinkovite interne procedure zaštite od diskriminacije niti su putem postojećih pravnih akata regulirana načela i principi jednakog postupanja na način kako to propisuje član 24. stav (4) Zakona o zabrani diskriminacije.

U slučajevima kada su institucije navele da su donijele interne procedure za zaštitu od diskriminacije, nisu navele kako se iste implementiraju, kakav je njihov sadržaj, koliko internih postupaka je pokrenuto i okončano u skladu sa donesenim procedurama, po kojim osnovima je zatražena zaštita od diskriminacije, u koliko postupaka su donesene i koje vrste odluka, koji organ implementira interni postupak za zaštitu od diskriminacije i jesu li uspostavljene interne evidencije o slučajevima/predmetima diskriminacije.

2. PRAVNI OKVIR ZA SPREČAVANJE I ZABRANU DISKRIMINACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

2.1. Međunarodni pravni okvir u oblasti ljudskih prava

Bosna i Hercegovina je potpisnica brojnih međunarodnih dokumenta iz oblasti ljudskih prava i dužna je provoditi aktivnosti na ispunjenju preuzetih obaveza. Zabrana diskriminacije sadržana je u tim međunarodnim dokumentima.

Međunarodni sporazumi Ujedinjenih nacija koji sadrže odredbe o zabrani diskriminacije su:

1. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima (*UDHR*);
2. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (*ICCPR*);
3. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (*ICESCR*);
4. Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (*CERD*);
5. Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (*CEDAW*);
6. Konvencija o zaštiti prava radniká migranata i članova njihovih porodica;
7. Konvencija o pravima djeteta (*CRC*);
8. Konvencija o pravima lica sa invaliditetom (*CRPD*);
9. Konvencija UNESCO-a protiv diskriminacije u oblasti obrazovanja.

Specifičnim odredbama navedenih UN konvencija uspostavljeni su UN Komiteti, mehanizmi za praćenje implementacije obaveza iz navedenih konvencija. UN Komiteti prate implementaciju konvencija kroz razmatranje periodičnih izvještaja država članica, te izdaju zaključna razmatranja i preporuke. U okviru razmatranja izvještaja države članice, UN Komiteti obavezno razmatraju i pitanje osiguranja jednakog tretmana lica u uživanju prava utvrđenih konvencijom. Isto tako, postoji i mogućnost podnošenja individualnih predstavki UN Komitetima.

Ostali organi zaduženi za praćenje stanja ljudskih prava i diskriminacije u okviru UN sistema su Vijeće za ljudska prava UN-a kroz Univerzalni periodični pregled (UPR).

U isto vrijeme, na nivou Vijeća Evrope, kao regionalnog mehanizma za zaštitu ljudskih prava i zabranu diskriminacije, na prvom mjestu nalazi se Evropska konvencija o ljudskim pravima i njeni protokoli, kao i drugi sporazumi Vijeća Evrope kojih je Bosna i Hercegovina potpisnica. Posebnu važnost ima Protokol 12. koji propisuje zabranu diskriminacije.

Na nivou Vijeća Evrope, neki od tih organa zaduženih za praćenje ljudskih prava su:

- Komesar za ljudska prava Vijeća Evrope;
- Evropska komisija protiv rasizma i netolerancije;
- Evropski sud za ljudska prava;
- Evropski socijalni komitet;
- Savjetodavni komitet uz Okvirnu konvenciju o pravima nacionalnih manjina.

U skladu sa obavezama preuzetim iz gore navedenih međunarodnih i evropskih instrumenata za zaštitu ljudskih prava, Bosna i Hercegovina ima obavezu implementirati zaključne komentare nadležnih organa koja prate primjenu ovih međunarodnih instrumenata na nivou država potpisnica.

Na kraju, ako polazimo od pretpostavke da Bosna i Hercegovina nastoji postati članicom Evropske unije, u obzir treba uzeti i činjenicu da je članstvo u Evropskoj uniji uslovljeno usvajanjem antidiskriminacijskog zakonodavstva i njegove potpune usklađenosti sa pravnom tekovinom Evropske unije.

U tom smislu ogleđa se i važnost direktiva Vijeća Evropske unije koje obavezuju Bosnu i Hercegovinu na poštivanje principa zabrane diskriminacije. To su:

- Direktiva koja garantira ravnopravan tretman za sve građane bez obzira na njihovo rasno i etničko porijeklo,
- Direktiva o primjeni principa jednakih mogućnosti i jednakog tretmana muškaraca i žena prilikom zapošljavanja i
- Direktiva koja zabranjuje diskriminaciju prilikom zapošljavanja na osnovu vjere, uvjerenja, invaliditeta, starosne dobi ili seksualnog opredjeljenja.

2.2. Pravni okvir i relevantno zakonodavstvo

Diskriminacija je u pravnom sistemu Bosne i Hercegovine zabranjena prvenstveno Ustavom BiH¹, zatim entitetskim ustavima² i Statutom BD BiH,³ te domaćim zakonodavstvom.

Ustav BiH određuje Evropskoj konvenciji posebno mjesto u ustavnopravnom poretku BiH navodeći „da se prava i slobode utvrđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda te njenim Protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prvenstvo nad zakonima.”⁴ Ovakav status Evropske konvencije označava da načelo jednakosti u pravnom sistemu BiH ima važnu poziciju te omogućava široku zabranu diskriminacije s obzirom na otvorenu listu diskriminacijskih osnova sadržanih u članu 14. Evropske konvencije. Dodatno, ratifikacijom Protokola 12. Evropske konvencije, BiH je Ustavom postavila i široku zaštitu od diskriminacije budući da se Protokolom zabranjuje diskriminacija pri uživanju svih prava određenih zakonima koji su na snazi.

Slijedeći gore navedene međunarodne standarde, Bosna i Hercegovina je u svoj pravni sistem ugradila

¹ Ustav BiH (Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH i „Službeni glasnik BiH“, broj 25/09 – Amandman I); Član II tačka 4. Nediskriminacija „Uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim članom ili međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što su spol, rasa, boja, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno i socijalno porijeklo ili povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.”

² Ustav Federacije BiH („Službene novine FBiH“, br. 1/94, 1/94 – Amandman I, 13/97 – Amandmani II – XXIV, 13/97 – Amandmani XXV – XXVI, 16/02 – Amandmani XXVII – LIV, 22/02 – Amandmani LVI – LXIII, 52/02 – Amandmani LXIV – LXXXVII, 60/02 – ispr. Amandmana LXXXI, 18/03 – Amandman LXXXVIII, 63/03 – Amandmani LXXXIX – XCIV, 9/04 – Amandmani XCV – CII, 20/04 – Amandmani CIII – CIV, 33/04 – Amandman CV, 71/05 – Amandmani CVI – CVIII, 72/05 – Amandman CVI i 88/8 – Amandman CIX); Član 2. tačka 1. d) „Federacija će osigurati primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u dokumentima navedenim u Aneksu ovog Ustava, posebno zabranu svake diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, spolu, jeziku, religiji ili vjerovanju, političkim ili drugim uvjerenjima, nacionalnom i socijalnom porijeklu i dr.”

³ Ustav Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 21/92 – prečišćeni tekst, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05); Preambula: „Poštivajući volju svojih konstitutivnih naroda i građana da obrazuju i očuvaju Republiku Srpsku i da ustavno uređenje Republike zasnuju na poštivanju ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti, nacionalnoj ravnopravnosti, demokratskim institucijama, vladavini prava, socijalnoj pravdi, pluralističkom društvu, garantiranju i zaštiti ljudskih sloboda i prava kao i prava manjinskih grupa u skladu sa međunarodnim standardima, zabrani diskriminacije i uvažavanju pravila tržišne ekonomije.”

⁴ Statut Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, br. 17/08 i 39/09); član 13. stav 1. „Osnovna prava i obaveze (1) Svako ima pravo uživati sva prava i slobode garantirane Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine, ovim Statutom i zakonima Distrikta, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, uključujući diskriminaciju po osnovu spola, rase, seksualnog opredjeljenja, boje kože, jezika, vjere, nacionalnog ili socijalnog porijekla, političkog ili drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovinskog stanja, rođenja ili drugog statusa.”

⁵ „Službeni glasnik BiH“, br. 16/03 i 102/09.

načelo jednakog postupanja, te je usvajanjem Zakona o zabrani diskriminacije i Zakona o ravnopravnosti spolova prepoznala diskriminaciju kao javno društveni problem.

Zakonom o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini uspostavljen je odgovarajući pravni okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim licima u Bosni i Hercegovini te sistem zaštite od diskriminacije.⁴ Također, utvrđene su odgovornosti i obaveze zakonodavne, sudske i izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i pravnih lica i pojedinaca koji implementiraju javna ovlaštenja, odnosno nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, da svojim djelovanjem omoguće zaštitu, unapređenje i stvaranje uslova za jednako postupanje prema svim građanima. Ustanovljena je nadležnost Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH, kao centralne institucije za zaštitu od diskriminacije, te ovlaštenja Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH za praćenje implementacije Zakona i godišnje izvještavanje o pojavama diskriminacije.

Usvajanjem Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini⁵ stvoren je pravni osnov koji je omogućio da se postigne značajan napredak u integraciji ključnih međunarodnih standarda i principa koji reguliraju rodnu ravnopravnost. Zakon regulira pitanja ravnopravnosti, rodne ravnopravnosti i zaštite od diskriminacije na osnovu spola, spolne orijentacije, bračnog i porodičnog života, uspostavljajući obavezu uključivanja principa rodne ravnopravnosti u sve zakone, politike i prakse. Primjena Zakona obavezna je u svim oblastima društva, a posebno u oblasti rada i zapošljavanja, ekonomije, obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite, kulture, sporta, političke participacije, medija, privatnog i javnog života i dr.

Prema odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, izraz korišten u navedenom Zakonu u smislu „diskriminacije u jeziku“ postoji kada se koristi isključivo jedan gramatički rod kao generički pojam.

U skladu sa prethodno objašnjenom obavezom prema članu 70. SSP, Zakon o zabrani diskriminacije je djelimično preuzeo pet direktiva: Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. novembra 2000. godine o uspostavljanju općeg okvira za jednak tretman pri zapošljavanju i zanimanju, Direktiva Vijeća 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. godine o implementaciji principa jednakog tretmana muškaraca i žena u pristupu i snabdijevanju roba i usluga i 2000/43/EZ; Direktiva Vijeća 79/7/EEC od 19. decembra 1978. godine o progresivnoj implementaciji principa jednakog tretmana muškaraca i žena u pitanjima socijalne sigurnosti; Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. jula 2006. godine o implementaciji principa jednakih mogućnosti i jednakog tretmana muškaraca i žena u pitanjima zapošljavanja i zanimanja (izmijenjena).

Zakon o ravnopravnosti spolova je djelimično preuzeo sedam direktiva: Direktiva Vijeća 2000/78/EZ o uspostavljanju općeg okvira za jednak tretman pri zapošljavanju i zanimanju; Direktiva Vijeća 79/7/EEZ od 19. decembra 1978. o progresivnoj implementaciji principa jednakog tretmana muškaraca i žena u pitanjima socijalne sigurnosti; Direktiva Vijeća 92/85/EEZ od 19. oktobra 1992. godine o uvođenju mjera za podsticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu trudnica i radnica koje su nedavno rodile ili doje (deseta pojedinačna direktiva u smislu čl. 16 (1) Direktive 89/391/EEZ); Direktiva Vijeća 2004/113/EZ od 13. decembra 2004. godine o implementaciji principa jednakog tretmana muškaraca i žena u pristupu i snabdijevanju roba i usluga; Direktiva (EU) 2019/1158 Evropskog parlamenta i Vijeća od 20. juna 2019. godine o ravnoteži između poslovnog i privatnog života za roditelje i staratelje i stavlja van snage Direktivu Vijeća 2010/18/EU; Direktiva 2006/54/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. jula 2006. godine o implementaciji principa jednakih mogućnosti i

⁵ Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini - prečišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“ broj 32/10).

jednakog tretmana muškaraca i žena u pitanjima zapošljavanja i zanimanja (izmijenjena); Direktiva 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 7. jula 2010. godine o primjeni principa jednakog tretmana muškaraca i žena koji obavljaju djelatnost u svojstvu samozaposlenih i stavljanju van snage Direktive Vijeća 86/613 /EEZ.

Međutim, da bismo mogli konstatirati da je navedeno zakonodavstvo Evropske unije u potpunosti preuzeto u Bosni i Hercegovini potrebno je da se ostali propisi, kako državni tako i entitetski i u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, usklade sa odredbama iz državnih zakona, a zatim preuzmu odredbe iz navedenih direktiva Evropske unije za koje su odnosni nivoi nadležni, te efektivno primjenjuje usklađeno zakonodavstvo. Norme koje propisuju zakoni ne smiju biti u suprotnosti te moraju osiguravati isti nivo zaštite za sve građane Bosne i Hercegovine.

2.2.1. Zakon o zabrani diskriminacije

Zakon o zabrani diskriminacije u svom članu 2. stav (1) definiše diskriminaciju kao „svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti zasnovano na stvarnim ili pretpostavljenim osnovima prema bilo kojem licu ili grupi lica i onima koji su sa njima u rodbinskoj ili drugoj vezi na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditeta, starosne dobi, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze sa nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovinskog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje, na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života.”

Kod utvrđivanja drugih osnova diskriminacije, Zakon daje naglasak na posljedicu “koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života.” Zakonodavac je naime kod definiranja tzv. “otvorene liste osnova za diskriminaciju” preuzeo rješenje iz Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama odnosno rješenja iz Ustava BiH koja također ne “zatvaraju” listu zabranjenih osnova.

Isti član Zakona u svom stavu 2. propisuje da se zabrana diskriminacije primjenjuje “na sve javne organe kao i na sva fizička ili pravna lica, i u javnom i u privatnom sektoru, u svim oblastima, a naročito: zaposlenja, članstva u profesionalnim organizacijama, obrazovanja, obuke, stanovanja, zdravstva, socijalne zaštite, dobara i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima, te obavljanja privrednih aktivnosti i javnih usluga.”

Zakonom o zabrani diskriminacije, a u skladu sa međunarodnim pravom o ljudskim pravima, utvrđena je razlika između neposredne i posredne diskriminacije, te posebni oblici diskriminacije.

Tako Zakon neposrednu odnosno direktnu diskriminaciju propisuje kao „svako različito postupanje po osnovima određenim članom 2. Zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neko lice ili grupa lica dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj, za razliku od nekog drugog lica ili grupe lica u sličnim situacijama”. S pravom možemo reći da je direktnu diskriminaciju lakše uočiti i dokazati, s obzirom na njenu jasnu definiciju.

S druge strane, posredna ili indirektna diskriminacija je u Zakonu definirana kao “svaka situacija u

kojoj naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa ima ili bi imala učinak dovođenja nekog lica ili grupe lica, u odnosu na osnove definirane u članu 2. stav (1) Zakona, u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druga lica.” Mnoštvo je primjera indirektno diskriminacije u kojoj kršilac propisuje pravilo po kojem naizgled tretira sva lica jednako, ali će se u praksi posljedice takvog pravila osjetiti samo kod određenih pojedinaca ili grupe, iako ti pojedinci ili grupe nisu eksplicitno isključeni.

Pored posredne i neposredne diskriminacije, Zakon također prepoznaje različite posebne oblike diskriminacije, a to su:

- *Uznemiravanje*: svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova iz člana 2. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije, koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva lica i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja;
- *Seksualno uznemiravanje*: svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili tjelesnog ponašanja spolne prirode čiji je cilj ili efekat povreda dostojanstva lica, posebno kada se njime stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje;
- *Mobing*: oblik netjelesnog uznemiravanja na radnom mjestu koji podrazumijeva ponavljanje radnji koje imaju ponižavajući efekat na žrtvu čija je svrha ili posljedica degradacija radnih uslova ili profesionalnog statusa zaposlenog;
- *Segregacija*: djelo kojim (fizičko ili pravno) lice odvaja druga lica na osnovu jednog od nabrojanih osnova iz člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije, u skladu sa definicijom diskriminacije sadržane u članu 2.

Posebni oblik diskriminacije još se smatra i izdavanje naloga drugima za vršenje diskriminacije i pomaganje drugima prilikom diskriminacije, te podsticanje na diskriminaciju. Na kraju, težim oblikom diskriminacije smatra se diskriminacija počinjena prema određenom licu po više osnova iz člana 2. stav (1) ovog Zakona (*višestruka diskriminacija*), diskriminacija počinjena više puta (*ponovljena diskriminacija*) i diskriminacija koja postoji duže vrijeme (*produžena diskriminacija*).

Viktimizacija, kao oblik diskriminacije, zabranjena je i predstavlja svaki oblik nepovoljnog postupanja prema licima koja su u dobroj mjeri prijavila ili namjeravaju prijaviti diskriminaciju, prisustvovala ili svjedočila diskriminaciji, odbila nalog za diskriminatornim postupanjem, na bilo koji način učestvovala u postupku za zaštitu od diskriminacije, pružila ili imala namjeru ponuditi informacije ili dokumente potrebne u postupku zaštite od diskriminacije ili o diskriminatornom postupanju informirala javnost.

3. PODACI O PREDMETIMA I POJAVAMA DISKRIMINACIJE

Prikupljanje podataka o predmetima i pojavama diskriminacije vršeno je tako da je upućen dopis nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini kojim su zatražene informacije i podaci o pojavama diskriminacije za 2024. godinu.

Dopis je upućen sljedećim institucijama izvršne vlasti i dvjema agencijama na nivou Bosne i Hercegovine (Uredu zastupnika/agenta Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava i Agenciji za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine; Agenciji za državnu službu Bosne i Hercegovine; Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine; Ministarstvu civilnih poslova Bosne i Hercegovine; Ministarstvu sigurnosti Bosne i Hercegovine; Ministarstvu komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine; Vladi Federacije Bosne i Hercegovine; Vladi Republike Srpske; Vladi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine; Vladi Unskog-sanskog kantona; Vladi Zeničko-dobojskog kantona;

Vladi Hercegovačko-neretvanskog kantona; Vladi Posavskog kantona; Vladi Tuzlanskog kantona; Vladi Bosansko-podrinjskog kantona; Vladi Srednjobosanskog kantona; Vladi Zapadno-hercegovačkog kantona; Vladi Sarajevskog kantona i Vladi Hercegbosanskog kantona), Registaruru Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine.

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, čije su nadležnosti i način rada opisani u prethodnim dijelovima ovoga Izvještaja, podatke o predmetima diskriminacije dostavila je u sklopu svojih godišnjih aktivnosti.

Dopisom je zatražena dostava podataka i drugih informacija o slučajevima diskriminacije, kao i broju odluka i presuda u kojima je utvrđena diskriminacija razvrstanih po oblicima i oblastima diskriminacije.

Nadležne institucije dostavile su sljedeće podatke o predmetima diskriminacije:

3.1. Podaci o predmetima diskriminacije Ustavnog suda BiH

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u svom odgovoru broj: SU-09-348-1/25 od 24. marta 2025. godine navodi sljedeće: Imajući u vidu prirodu postupaka koji se vode pred Ustavnim sudom, prilikom zaprimanja i registracije predmeta u Ustavnom sudu, nije moguće vršiti ispravnu i svrsishodnu klasifikaciju predmeta prema eventualnoj povredi određenog prava. U vezi s tim, nemoguće je klasificirati i voditi evidenciju o predmetima u postupku koji se u skladu sa Pravilnikom *smatraju predmetima diskriminacije*. Osnovna klasifikacija predmeta pred Ustavnim sudom je na U i AP predmete, a koja proizilazi iz nadležnosti Ustavnog suda propisanih Ustavom Bosne i Hercegovine.

Kada je riječ o završenim predmetima za koje se dostavljaju statistički podaci nemoguće je prikupiti i dostaviti sve podatke kako je to propisano Pravilnikom (npr. godine starosti, radni status, nacionalnost i dr.). Naime, ovi podaci nisu sastavni dio obrasca za podnošenje apelacije i najčešće se ne mogu izvući iz dokumentacije priložene uz apelaciju, te Ustavni sud u pravilu ne raspolaže takvim podacima.

Uzimajući u obzir naprijed navedeno, Ustavni sud je dostavio sljedeće podatke:

U izvještajnom periodu Ustavni sud je u vezi sa predmetima iz apelacione nadležnosti ("AP" predmeti) u tri predmeta utvrdio diskriminaciju. U predmetu broj **AP-1117/22** od 19. septembra 2024. godine Ustavni sud je utvrdio *da je odbijanjem apelacionog zahtjeva da joj se kao članici porodice umrlog osiguranika koji je bio njen vanbračni supružnik prizna pravo na porodičnu penziju prekršili zabranu diskriminacije iz člana II/4 Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi sa pravom na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1. uz Evropsku konvenciju.*

Identična povreda utvrđena je i u predmetu broj **AP-3805/22** od 14. novembra 2024. godine. U predmetu broj **AP-2758/21** od 11. jula 2024. godine, Ustavni sud je zaključio *da je apelantica diskriminirana na osnovu spola zato što razlika postupanja prema njoj nije bila nužna u datim okolnostima s obzirom na to da sud u osporenim odlukama nije dao zadovoljavajuće obrazloženje o tome da postoji objektivno i razumno opravdanje za to što apelantica nije vraćena na radno mjesto na kojem je radila do odlaska na prodiljno bolovanje, odnosno o tome zašto je apelantica, nakon povratka*

sa trudničkog bolovanja i korištenja zakonskog prava na skraćeno radno vrijeme nakon porodiljnog odsustva, raspoređena na nižerangirano radno mjesto.

U vezi sa predmetima ocjene ustavnosti (“U” predmeti), u izvještajnom periodu je u tri predmeta utvrđena diskriminacija i to: U-7/24 od 19. septembra 2024. godine, u kojem je utvrđeno da član 18. stav 2. alineja III Zakona o plaćama i naknadama u organima vlasti Kantona Sarajevo (“Službene novine Kantona Sarajevo” br. 5/19 i 40/20) u dijelu koji se odnosi na sudijske stručne saradnike u Kantonalnom sudu u Sarajevu koji su raspoređeni u sudske odjele i obavljaju najsloženije poslove iz osnovne djelatnosti suda nije u skladu sa odredbama člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju; U-9/24 od 19. septembra 2024. godine, u kojem je utvrđeno da član 11. Zakona o plaćama i drugim naknadama u sudskim i tužilačkim institucijama na nivou Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH”, br. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15, 77/20, 9/23 i 29/23) nije u skladu sa odredbama člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju budući da različit tretman sudija i tužilaca na nivou Bosne i Hercegovine u odnosu na sudije i tužioce na nivou Federacije BiH po pitanju visine otpremnine predstavlja diskriminaciju zato što nema razumno i objektivno opravdanje; U-5/24 od 30. maja 2024. godine, u kojem je utvrđeno da član 147. stav 1. Zakona o penzionom i invalidskom osiguranju (“Službene novine Federacije BiH” br. 13/18, 93/19 – odluka USFBiH 94/20 – rješenje USFBiH, 90/21, 19/22 i 42/23 – USFBiH) u dijelu u kojem je propisano “sa prebivalištem u Federaciji ili Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine” te člana 2. stav 3. Pravilnika o naknadi pogrebnih troškova u slučaju smrti korisnika penzije (“Službene novine Federacije BiH” br. 47/18 i 48/22) nisu u skladu sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju jer se njima ne uspostavlja razuman odnos proporcionalnosti između upotrebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u svome odgovoru također navodi da u skladu sa svojom nadležnostima primjenjuje odredbe Ustava Bosne i Hercegovine, kao i standarde Evropske konvencije u pogledu zabrane diskriminacije po bilo kojem osnovu. Pored navedenog, principi jednakog postupanja i zabrane diskriminacije sadržani su i u općim aktima Ustavnog suda.

3.2. Podaci o predmetima diskriminacije Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine dostavilo je podatke o predmetima diskriminacije u Bosni i Hercegovini za izvještani period 2024. godina, koji se odnose na predmete diskriminacije na sudovima u Bosni i Hercegovini.

Sljedeća tabela daje pregled stanja po pitanju podataka o predmetima diskriminacije na sudovima u Bosni i Hercegovini razvrstanih po vrsti odluka, broju predmeta pred nadležnim sudovima, obliku i vrsti diskriminacije, osnovu i oblasti, te spolu i svojstvima tužioca i tuženog.

Podaci o predmetima diskriminacije na sudovima u BiH

Za period: 1.1.2024. - 31.12.2024. godine

A. Broj predmeta, koji su iskazani završenim, bez obzira na ishod: 399

B. Broj predmeta, koji su iskazani završenim (pravosnažni), bez obzira na ishod: 88

C. Prosječno trajanje predmeta (za predmete, u kojima je tužbeni zahtjev usvojen, djelimično usvojen ili odbijen): 313

D. Prikaz predmeta diskriminacije, po pojedinim atributima (za predmete, koji su okončani u izvještajnom periodu, bez obzira na ishod postupka/vrstu odluke):

Vrste odluka	Broj predmeta po odluci
DRUGE PROCESNE ODLUKE	7
TUŽBA ODBAČENA	77
TUŽBA POVUČENA	3
TUŽBENI ZAHTJEV DJELIMIČNO USVOJEN	19
TUŽBENI ZAHTJEV ODBAČEN	2
TUŽBENI ZAHTJEV ODBIJEN	127
TUŽBENI ZAHTJEV USVOJEN	116
(blank)	48
Total	399

Sud	Broj predmeta
OPĆINSKI SUD U SARAJEVU	111
OSNOVNI SUD U BANJOJ LUCI	49
OKRUŽNI SUD U BANJOJ LUCI	39
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE	24
SUD BOSNE I HERCEGOVINE	14
VRHOVNI SUD FBiH	14
KANTONALNI SUD U ZENICI	10
OSNOVNI SUD U DOBOJU	10
OSNOVNI SUD U BIJELJINI	9
OSNOVNI SUD BRČKO DISTRIKTA BiH	8
OKRUŽNI SUD U BIJELJINI	7
OKRUŽNI SUD U DOBOJU	7
KANTONALNI SUD U NOVOM TRAVNIKU	6
OKRUŽNI SUD U PRIJEDORU	6
OPĆINSKI SUD U TUZLI	6
KANTONALNI SUD U MOSTARU	5
KANTONALNI SUD U TUZLI	5
KANTONALNI SUD U SARAJEVU	4
OKRUŽNI SUD U TREBINJU	4
OPĆINSKI SUD U VISOKOM	4
OSNOVNI SUD U FOČI	4
OSNOVNI SUD U KOTOR VAROŠI	4
OPĆINSKI SUD U MOSTARU	3

OSNOVNI SUD U DERVENTI	3
OSNOVNI SUD U GRADIŠCI	3
OPĆINSKI SUD U BOSANSKOJ KRUPI	2
OPĆINSKI SUD U GORAŽDU	2
OPĆINSKI SUD U LJUBUŠKOM	2
OPĆINSKI SUD U TEŠNJU	2
OPĆINSKI SUD U TRAVNIKU	2
OPĆINSKI SUD U ZENICI	2
OSNOVNI SUD U MODRIČI	2
OSNOVNI SUD U ŠAMCU	2
OSNOVNI SUD U VIŠEGRADU	2
APELACIJSKI SUD BRČKO DISTRIKTA BiH	1
KANTONALNI SUD U BIHAĆU	1
KANTONALNI SUD U GORAŽDU	1
OKRUŽNI SUD U ISTOČNOM SARAJEVU	1
OPĆINSKI SUD U BANOVIĆIMA	1
OPĆINSKI SUD U BIHAĆU	1
OPĆINSKI SUD U ČAPLJINI	1
OPĆINSKI SUD U ČITLUKU	1
OPĆINSKI SUD U JAJCU	1
OPĆINSKI SUD U KAKNJU	1
OPĆINSKI SUD U KALESIJI	1
OPĆINSKI SUD U KONJICU	1
OPĆINSKI SUD U LUKAVCU	1
OPĆINSKI SUD U ŠIROKOM BRIJEGU	1
OPĆINSKI SUD U VISOKOM - ODJEL U OLOVU	1
OPĆINSKI SUD U ZAVIDOVIĆIMA	1
OSNOVNI SUD U MRKONJIĆ GRADU	1
OSNOVNI SUD U PRIJEDORU	1
OSNOVNI SUD U PRNJAVORU	1
OSNOVNI SUD U SOKOCU - ODJEL U ISTOČNOM NOVOM SARAJEVU	1
OSNOVNI SUD U TESLIĆU	1
OSNOVNI SUD U ZVORNIKU	1
Total	399

Oblik	Broj predmeta
DIREKTNA DISKRIMINACIJA	230
INDIREKTNA DISKRIMINACIJA	107
(blank)	62
Total	399

Vrsta diskriminacije	Broj predmeta
NIJE UTVRĐEN	178
SEGREGACIJA	64
PODSTICANJE NA DISKRIMINACIJU	39
MOBING	30
UZNEMIRAVANJE	19
VIKTIMIZACIJA	10
IZDAVANJE NALOGA DRUGIMA ZA VRŠENJE DISKRIMINACIJE	6
POMAGANJE DRUGIMA PRILIKOM DISKRIMINACIJE	4
(blank)	49
Total	399

Teži oblik	Broj predmeta
PRODUŽENA DISKRIMINACIJA	102
PONOVLJENA DISKRIMINACIJA	31
VIŠESTRUKA DISKRIMINACIJA	19
(blank)	247
Total	399

Osnov	Broj predmeta
DRUGA OKOLNOST	169
OSNOV NIJE UTVRĐEN	95
DRUŠTVENI POLOŽAJ	38
IMOVINSKO STANJE	13
INVALIDITET	7
ETNIČKA PRIPADNOST	6
OBRAZOVANJE	6
VJERA	5
STAROSNA DOB	3
ČLANSTVO U SINDIKATU ILI DRUGOM UDRUŽENJU	2
NACIONALNO PORIJEKLO	2
POLITIČKO ILI DRUGO UVJERENJE	2
JEZIK	1
RASA	1
SOCIJALNO PORIJEKLO	1
SPOLNE KARAKTERISTIKE	1
(blank)	47
Total	399

Oblast	Broj predmeta
--------	---------------

	a
D1c - Predmeti diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova zapošljavanja - naknade	106
D1a - Predmeti diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova zapošljavanja - pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju	48
D6 - Predmeti diskriminacije iz oblasti pravosuđa i uprave	33
D1b - Predmeti diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova zapošljavanja - radni uslovi	27
D4 - Predmeti diskriminacije iz oblasti zdravstvene zaštite	13
D2 - Predmeti diskriminacije iz oblasti obrazovanja, nauke i sporta	10
D13 - Predmeti diskriminacije iz oblasti jednakog učešća u javnom životu svih građana	5
D1e - Predmeti diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova zapošljavanja - otpuštanja sa posla	5
D3a - Predmeti diskriminacije iz oblasti socijalne zaštite - socijalno osiguranje	5
D1d - Predmeti diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova zapošljavanja - napredovanja u službi	4
D3d - Predmeti diskriminacije iz oblasti socijalne zaštite - način postupanja prema korisnicima socijalne zaštite	4
D3c - Predmeti diskriminacije iz oblasti socijalne zaštite - socijalna pomoć	3
D11 - Predmeti diskriminacije iz oblasti obavljanja privredne djelatnosti	2
D3b - Predmeti diskriminacije iz oblasti socijalne zaštite - socijalne nadoknade	2
D7c - Predmeti diskriminacije iz oblasti stanovanja - raskid ugovora o najmu	2
D10 - Predmeti diskriminacije iz oblasti robe i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima	1
D15 - Predmeti diskriminacije iz oblasti prava djeteta	1
D7a - Predmeti diskriminacije iz oblasti stanovanja - pristup stanovanju	1
(blank)	127
Total	399

Svojstvo tužioca	Broj predmeta
Fizičko lice	388
Pravno lice	11
Total	399

Spol tužioca	Broj predmeta
M	132
Ž	194
(blank)	62
Total	388

Svojstvo tuženog	Broj predmeta
Fizičko lice	77
Pravno lice	322
Total	399

Spol tuženog	Broj predmeta
--------------	---------------

M	20
Ž	19
(blank)	38
Total	77

E. Priliv predmeta: 1.457 predmeta

Sud	Broj predmeta
KANTONALNI SUD U SARAJEVU	582
OPĆINSKI SUD U SARAJEVU	344
KANTONALNI SUD U ZENICI	168
OKRUŽNI SUD U BANJOJ LUCI	45
OPĆINSKI SUD U KAKNJU	40
OPĆINSKI SUD U ZENICI	40
VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE	36
VRHOVNI SUD FBiH	20
OSNOVNI SUD U BANJOJ LUCI	18
SUD BOSNE I HERCEGOVINE	16
OKRUŽNI SUD U DOBOJU	12
OSNOVNI SUD BRČKO DISTRIKTA BiH	11
OPĆINSKI SUD U MOSTARU	10
OKRUŽNI SUD U BIJELJINI	9
OPĆINSKI SUD U TUZLI	8
OSNOVNI SUD U BIJELJINI	8
OKRUŽNI SUD U PRIJEDORU	7
KANTONALNI SUD U NOVOM TRAVNIKU	6
OSNOVNI SUD U DOBOJU	5
APELACIJSKI SUD BRČKO DISTRIKTA BiH	4
OKRUŽNI SUD U TREBINJU	4
OPĆINSKI SUD U TEŠNJU	4
OPĆINSKI SUD U TRAVNIKU	4
KANTONALNI SUD U MOSTARU	3
KANTONALNI SUD U TUZLI	3
OKRUŽNI SUD U ISTOČNOM SARAJEVU	3
OPĆINSKI SUD U BIHAĆU	3
OPĆINSKI SUD U GORAŽDU	3
OPĆINSKI SUD U VISOKOM	3
OSNOVNI SUD U SOKOCU	3
KANTONALNI SUD U BIHAĆU	2
OPĆINSKI SUD U GRADAČCU	2
OPĆINSKI SUD U KONJICU	2
OPĆINSKI SUD U ZAVIDOVIĆIMA	2

OSNOVNI SUD U DERVENTI	2
OSNOVNI SUD U KOTOR VAROŠI	2
OSNOVNI SUD U PRIJEDORU	2
OSNOVNI SUD U ŠAMCU	2
OSNOVNI SUD U TREBINJU	2
OSNOVNI SUD U VIŠEGRADU	2
KANTONALNI SUD U GORAŽDU	1
KANTONALNI SUD U ODŽAKU	1
KANTONALNI SUD U ŠIROKOM BRIJEGU	1
OPĆINSKI SUD U BANOVIĆIMA	1
OPĆINSKI SUD U BOSANSKOJ KRUPI	1
OPĆINSKI SUD U ČAPLJINI	1
OPĆINSKI SUD U ČITLUKU	1
OPĆINSKI SUD U JAJCU	1
OPĆINSKI SUD U ŠIROKOM BRIJEGU	1
OSNOVNI SUD U FOČI	1
OSNOVNI SUD U MODRIČI	1
OSNOVNI SUD U MRKONJIĆ GRADU	1
OSNOVNI SUD U PRNJA VORU	1
OSNOVNI SUD U SREBRENICI	1
OSNOVNI SUD U VIŠEGRADU - ODJEL U ROGATICI	1

Analizom podataka prikazanih u prvoj koloni tabele *podaci o predmetima diskriminacije na sudovima u Bosni i Hercegovini* koji se odnose na **vrstu odluke** zaključujemo da je u najvećem broju pokrenutih sudskih postupaka za zaštitu od diskriminacije tužbeni zahtjev odbijen (127). Ovaj podatak ukazuje na to da su u najvećem broju slučajeva tužbeni zahtjevi iz tužbi kojima su pokrenuti sudski postupci očigledno bili neosnovani. Mogući razlozi za ovako veliki broj odbijenih tužbenih zahtjeva mogu biti neukost stranaka u pogledu razumijevanja diskriminacije ili njihovo neadekvatno zastupanje. Navedeni podatak smatramo važnim pokazateljem nedovoljne educiranosti građana o postojanju, oblicima i načinima zaštite od diskriminacije i potrebi podizanja njihove svijesti u pogledu mogućnosti koje Zakon o zabrani diskriminacije pruža.

Nakon broja predmeta u kojima je tužbeni zahtjev odbijen, slijedi najveći broj predmeta u kojima je tužbeni zahtjev usvojen (116) i djelimično usvojen (19). Navedeni podatak govori o tome da je u ovom izvještajnom periodu došlo do značajnog povećanja broja predmeta u kojima je tužbeni zahtjev potpuno ili djelimično usvojen u odnosu na broj predmeta za izvještajnu 2023. godinu, kada je broj usvojenih tužbenih zahtjeva iznosio svega (46) i djelimično usvojenih (19). Dakle, u ovom izvještajnom periodu sudovi su u više nego duplo predmeta rješavali suštinu i ulazili u meritum spora utvrđujući postojanje/nepostojanje diskriminacije. Smatramo ohrabrujućim ovakav podatak koji govori u prilog tome da je došlo do znatnog povećanja broja predmeta ove vrste što može ukazivati na činjenicu da se radi o višem stepenu prepoznavanja diskriminacije od strane podnosilaca tužbi, sudova i zakonskih zastupnika tužilaca. Prilikom navedne konstatacije posebno treba uzeti u obzir i činjenicu da je broj predmeta po odluci u 2024. godini bio manji (399) u odnosu na broj predmeta u 2023. godini (512).

Sljedeći po broju predmeta su predmeti u kojima je tužba odbačena (77) i tužbeni zahtjev odbačen (2). Odbacivanjem tužbe sudski postupak se okončava bez rješavanja suštine odnosno ulaska u meritum spora. Ovaj podatak pokazuje da u najvećem broju pokrenutih postupaka postupanje po tužbama za zaštitu od diskriminacije nije bilo moguće. U tabeli nisu navedeni razlozi zbog kojih su tužbe odbačene, ali se može pretpostaviti da su u pitanju neuredne tužbe kod kojih nije bilo moguće otkloniti nedostatke koji se odnose na neispunjavanje uslova za vođenje postupka, neblagovremenost tužbe, postojanje pravosnažne sudske odluke u istoj stvari, odnosno da se odbacivanje dogodilo zbog nekog od razloga predviđenih Zakonom o parničnom postupku zbog kojih se tužba odbacuje. Također, smatramo pozitivnim smanjenje broja odbačenih tužbi/tužbenih zahtjeva u ovoj izvještajnoj godini u odnosu na 2023. godinu, u kojoj je ukupan broj odbačenih tužbi iznosio (337) uz još jedan (1) odbačeni tužbeni zahtjev. Dakle, u izvještajnoj 2024. godini, u odnosu na izvještajnu 2023. godinu, broj predmeta u kojima je tužba odbačena smanjen je za 300 predmeta što također ide u korist konstataciji da je došlo do napretka u pogledu urednosti tužbi i njihovog pravovremenog podnošenja, čime su stvoreni preduslovi za vođenje sudskog postupka i mogućnosti utvrđivanja postojanja ili nepostojanja diskriminacije.

U odnosu na ukupan broj predmeta (399), pored naprijed obrađenih predmeta po vrsti odluke, preostalih sedam (7) se odnose na druge procesne odluke i četrdeset i osam (48) predmeta nose oznaku "blank". Za potrebe izrade ovoga Izvještaja ne možemo utvrditi o kakvim se predmetima radi, te smo s tim u vezi mišljenja da bi Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine ubuduće trebalo dati obrazloženje o kakvim je predmetima riječ i kakvo je njihovo značenje u postupku ocjene i analize predmeta diskriminacije pred sudovima u Bosni i Hercegovini.

Podaci koji su razvrstani prema **broju predmeta na sudovima** u Bosni i Hercegovini pokazuju da je, kao i u prethodnom izvještajnom periodu, najveći broj predmeta u Općinskom sudu u Sarajevu (111). Nakon Općinskog suda u Sarajevu najveći broj predmeta je u Osnovnom sudu u Banjoj Luci (49) i Okružnom sudu u Banjoj Luci (39).

Analizom naprijed navedenih podataka dolazimo do zaključka da je situacija po pitanju broja predmeta kod sudova u Bosni i Hercegovini znatno promijenjena u odnosu na 2023. godinu, kada je ubjedljivo najveći broj predmeta bio registriran kod Općinskog suda u Sarajevu (360).

Poslije općinskog/osnovnog/okružnog suda, najveći broj predmeta registriran je kod Vrhovnog suda Republike Srpske (24), a zatim Suda Bosne i Hercegovine (14) i Vrhovnog suda Federacije BiH (14).

U svim drugim sudovima broj predmeta je ispod 10, izuzev Kantonalnog suda u Zenici i Osnovnog suda u Doboju, koji imaju jednak broj predmeta (10), dok je u najvećem broju ostalih sudova registriran samo 1 predmet.

Navedeni podaci o broju predmeta na sudovima govore o vrlo malom broju predmeta u osnovnim i općinskim sudovima, što pokazuje da vrlo mali broj građana u manjim sredinama pokreće sudske postupke, iako podaci iz drugih izvora ukazuju na činjenicu da građani iz svih dijelova Bosne i Hercegovine zaštitu od diskriminacije traže kod drugih institucija (Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Agencija za ravnopravnost spolova i gender centri, parlamentarne komisije za ljudska prava i dr.).

Pretpostavka je da su mogući razlozi nepokretanja sudskih postupaka sudski troškovi, koji eventualno mogu nastati u sudskome postupku, kao i prethodna ocjena, mišljenje ili preporuka o postojanju diskriminacije koja može olakšati njeno dokazivanje u sudskom postupku.

Podaci koji se odnose na **oblik diskriminacije** govore da se u 230 predmeta radilo o direktnoj diskriminaciji, dok je u 107 predmeta bila u pitanju indirektna diskriminacija. Zakon o zabrani diskriminacije direktnu diskriminaciju definira kao svako različito postupanje, odnosno djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neko lice ili grupa lica dovedena ili je bila ili bi mogla biti dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od nekog drugog lica ili grupe lica u sličnim situacijama. Indirektna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, ima ili bi imala učinak dovođenja nekog lica ili grupe lica u odnosu na osnove definirane Zakonom o zabrani diskriminacije u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druga lica. Dakle, navedeni podatak govori da je u više predmeta utvrđena "vidljiva" diskriminacija koja se odnosi na djelovanje lica ili grupe lica, dok se u manjem broju predmeta radi o diskriminaciji koja je "skrivena" kroz naizgled neutralnu odredbu, kriterij ili praksu.

U grupi predmeta razvrstanih po obliku diskriminacije ponovo imamo određeni broj predmeta (62) koji u CMS-u nose oznaku "blank". Za potrebe izrade ovoga Izvještaja ne možemo utvrditi o kakvim se predmetima radi, te smo s tim u vezi mišljenja da bi Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine ubuduće trebalo dati obrazloženje o kakvim je predmetima riječ i kakvo je njihovo značenje u postupku ocjene i analize predmeta diskriminacije pred sudovima u Bosni i Hercegovini.

I dalje, kao i u prethodnom izvještajnom periodu, smatramo zabrinjavajućom činjenicu da je najviše predmeta u kojima nije utvrđena vrsta diskriminacije (178), prikazanih u tabeli u dijelu koji se odnosi na **vrstu diskriminacije**. Mada, broj predmeta u kojima nije utvrđena diskriminacija puno je manji u odnosu na 2023. godinu, kada je bilo 90 takvih predmeta.

Od ukupnog broja predmeta (399), u njih 221 je utvrđeno o kojoj vrsti diskriminacije se radi i to u 64 predmeta o segregaciji, u 39 predmeta o podsticanju na diskriminaciju, u 30 predmeta o mobingu, u 19 predmeta o uznemiravanju, u 10 predmeta o viktimizaciji, u 6 predmeta o izdavanju naloga drugima za vršenje diskriminacije i u 4 predmeta pomaganje drugima prilikom diskriminacije. Također konstatiramo da je i kod ove vrste predmeta u rubrici "blank" zavedeno 46 predmeta.

U dijelu tabelarnog prikaza **težih oblika diskriminacije** navodi se da je u 102 predmeta utvrđena produžena diskriminacija, u 31 predmetu ponovljena diskriminacija, u 19 višestruka, dok se 247 predmeta nalaze u rubrici "blank".

U dijelu tabele koji se odnosi na **osnov za diskriminaciju** u 95 predmeta nije utvrđen osnov, u 169 predmeta označena je druga okolnost i 47 predmeta se nalazi u rubrici "blank". Prema navedenim podacima, od ukupnog broja predmeta (399) u samo 88 predmeta je utvrđen osnov za diskriminaciju. Navedeni podaci ne daju jasnu sliku ukupnog broja osnova za diskriminaciju istaknutih u tužbama kojima su pokrenuti sudski postupci.

Uzimajući u obzir osnove za diskriminaciju definirane Zakonom o zabrani diskriminacije (rasa, boja koža, jezik, vjera, etnička pripadnost, invaliditet, starosna dob, nacionalno ili socijalno porijeklo, veze sa nacionalnom manjinom, političko ili drugo uvjerenja, imovinsko stanje, članstvo u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanje, društveni položaj i spol, seksualna orijentacija, rodni identitet, spolne karakteristike i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemoguću ili

ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života), ukoliko u 311 predmeta ne znamo osnov, bez obzira na ishod postupka, ne možemo stvoriti realnu sliku o stvarnom stanju po pitanju diskriminacije u Bosni i Hercegovini, niti možemo iznijeti stav Ministarstva, odnosno ocjenu stanja.

Prema podacima koji su dostavljeni, najveći broj predmeta u kojima je utvrđen osnov za diskriminaciju odnosi se na društveni položaj (38), zatim imovinsko stanje (13), invaliditet (7), etnička pripadnost (6), obrazovanje (6), vjera (5), starosna dob (3), članstvo u sindikatu ili drugom udruženju (2), nacionalno porijeklo (2), političko ili drugo uvjerenje (2), jezik (1), rasa (1), socijalno porijeklo (1) i spolne karakteristike (1).

Predmeti **razvrstani po oblastima** pokazuju da je najveći broj predmeta diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova za zapošljavanje - naknade (106), zatim oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova za zapošljavanje – pristup zaposlenju, zanimanju i samozapošljavanju (48), predmeti diskriminacije iz oblasti pravosuđa i uprave (33), predmeti diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova za zapošljavanje – radni uslovi (27), predmeti diskriminacije iz oblasti zdravstvene zaštite (13), predmeti diskriminacije iz oblasti obrazovanja, nauke i sporta (10), predmeti iz oblasti jednakog učešća u javnom životu svih građana (5), predmeti diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova za zapošljavanje – otpuštanje sa posla (5), predmeti diskriminacije iz oblasti socijalne zaštite – socijalno osiguranje (5), predmeti diskriminacije iz oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova za zapošljavanje – napredovanje u službi (4), predmeti diskriminacije iz oblasti socijalne zaštite – način postupanja prema korisnicima socijalne zaštite (4), predmeti diskriminacije iz oblasti socijalne zaštite – socijalna pomoć (3), predmeti diskriminacije iz oblasti obavljanja privredne djelatnosti (2), predmeti diskriminacije iz oblasti socijalne zaštite – socijalne nadoknade (2), predmeti diskriminacije iz oblasti stanovanja – raskid ugovora o najmu (2), predmeti diskriminacije iz oblasti robe i usluga namijenjenih javnosti i javnim mjestima (1), predmeti diskriminacije iz oblasti prava djeteta (1) i predmeti diskriminacije iz oblasti stanovanja – pristup stanovanju (1).

Uzimajući u obzir naprijed navedene podatke zaključujemo da se od ukupnog broja predmeta diskriminacije (399) razvrstanih po oblasti, najveći broj predmeta odnosi na oblast zapošljavanja, rada i radnih uslova za zapošljavanje (190). Isto tako, veliki je broj predmeta (127) u kojima nije utvrđena oblast i koji se nalaze u rubrici “blank”.

Prema svojstvu tužioca puno veći broj je fizičkih lica koja su pokretala sudske postupke za zaštitu od diskriminacije i on iznosi (388), dok je broj pravnih lica (11), a **prema svojstvu tuženih** puno je više predmeta u kojima se tužena pravna lica (322) u odnosu na fizička lica (77).

Konačno, podaci koji se odnose na **spol tužilaca/tužiteljica** govore da je veći broj žena koje su pokretale sudske postupke za zaštitu od diskriminacije (194) u odnosu na muškarce (132), dok u (62) predmeta nije izvršeno označavanje spola. Podaci koji se odnose na **spol tuženog/tužene** govore da je (20) muškaraca bilo tuženo i (19) tuženih žena, dok u 38 predmeta nije izvršeno označavanje spola.

U vezi sa podacima koji se odnose na spol tuženog/tužene i broj predmeta u kojima nije izvršeno označavanje spola pretpostavljamo da sudovi nisu dostavljali podatke, a isti su značajni u pogledu analize odnosa muškaraca i žena kao tužilaca/tužiteljica i kao tuženih u sudskim postupcima.

Za ovaj izvještajni period nismo dobili podatak o dužini trajanja sudskih postupaka.

3.3. Podaci o pojavama i predmetima diskriminacije Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine dostavila je statističke podatke iz baze podataka Institucije ombudsmana o predmetima diskriminacije za izvještani period od 1.1.2024. godine do 31.12.2024. godine, koji se odnose na predmete diskriminacije.

Za potrebe izrade ovoga Izvještaja korišteni su i podaci i analize iz Godišnjeg izvještaja o rezultatima aktivnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2024. godinu.

Na osnovu naprijed navedenih izvora podataka o predmetima diskriminacije pred Institucijom ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine tabelarno su prikazani predmeti diskriminacije u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini na sljedeće oblike:

Član 3. Zakona o zabrani diskriminacije u BiH (Oblici diskriminacije) ⁶	Broj predmeta
Diskriminacija na osnovu jezika	---
Diskriminacija na osnovu vjere	1
Diskriminacija na osnovu etničke pripadnosti	12
Diskriminacija na osnovu nacionalnog i socijalnog porijekla	4
Diskriminacija na osnovu veze sa nacionalnom manjinom	---
Diskriminacija na osnovu političkog ili drugog uvjerenja	27
Diskriminacija na osnovu imovinskog stanja	---
Diskriminacija na osnovu članstva u sindikatu ili drugom udruženju	---
Diskriminacija na osnovu obrazovanja	11
Diskriminacija na osnovu društvenog položaja i spola	1
Diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije	4
Diskriminacija na osnovu rodnog identiteta	1

⁶ Oblici diskriminacije (neposredna i posredna diskriminacija) – pogledati u Zakonu o zabrani diskriminacije BiH „Službeni glasnik BiH br. 59/09 i 66/16“, član 3. stav (1) i (2).

Diskriminacija na osnovu spolnih karakteristika	--
Diskriminacija na osnovu starosne dobi	1
Diskriminacija na osnovu invaliditeta	2
Govor mržnje	1
Ostalo	---

Član 4. Zakona o zabrani diskriminacije u BiH (Ostali oblici diskriminacije)	Broj predmeta
Uznemiravanje	6
Seksualno uznemiravanje	2
Mobing	40

Ombudsmani u Godišnjem izvještaju za 2024. godinu navode da, statistički pokazatelji i struktura žalbi zbog diskriminacije, ukazuju da ova oblast zahtijeva stalno jačanje kapaciteta sa fokusom na proaktivno djelovanje u cilju smanjenja žalbi koje se podnose, kao i veću implementaciju odluka Ombudsmana.

Također, navode da je praksa pokazala neujednačenost sudskog postupanja prilikom primjene odredbe Zakona o zabrani diskriminacije koja propisuje da je sud tokom vođenja sudskog postupka dužan uzeti u obzir preporuke Ombudmana, što ukazuje i na potrebu dodatne edukacije sudija.

Prema procjenama Ombudsmana i dalje postoje neprijavljeni slučajevi diskriminacije zbog nepovjerenja u institucije i straha zbog eventualnih posljedica po lični status žrtve.

Posebno naglašavaju da je Institucija ombudsmana, prvi put od osnivanja, izradila Specijalni izvještaj o implementaciji preporuka Ombudsmana u kojemu je urađena analiza razloga nesaradnje od strane javnih organa odgovornih za implementaciju preporuka Ombudsmana Bosne i Hercegovine.

U ovom izvještajnom periodu ponovo je najveći broj predmeta koje se odnose na mobing i to njih 40 u odnosu na 43 predmeta u 2023. godini. Ombudsmani navode da u okviru Odjela za diskriminaciju svake godine prime značajan broj žalbi na mobing i da nisu rijetki slučajevi da se predmeti mobinga registriraju i u Odjelu za praćenje ekonomskih, kulturnih i socijalnih prava budući da se podnosioci žalbi pozivaju na povredu prava iz radnih odnosa. Navode da se žalbe zbog mobinga u velikom broju slučajeva baziraju na usmenim navodima podnosioca i da nemaju mehanizme utvrđivanja njihove utemeljenosti.

3.4. Podaci o predmetima i pojavama diskriminacije Agencije za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine zaprimila je tokom 2024. godine i obradila tri zahtjeva (3) za ispitivanje povreda Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Prema osnovima iz Zakona o ravnopravnosti spolova, dva (2) zahtjeva su u vezi sa ravnopravnom zastupljenošću i jedan (1) za postupanje upravnih organa. Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, nakon izvršenog prethodnog ispitivanja predmeta, u cilju utvrđivanja proceduralnih pretpostavki za razmatranje urednosti i prihvatljivosti prijave, konstatovala je da se predmeti nalaze u postupku razmatranja pred pravosudnim organom, Institucijom ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine ili međunarodnom institucijom za ljudska prava zbog čega u skladu sa Jedinstvenim pravilima za primanje i obrađivanje zahtjeva za ispitivanje povreda Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 72/12) Agencija ne može implementirati postupak ispitivanja povrede. Pored toga, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine realizirala je i dodatne korake ispitivanja u skladu sa nadležnostima u pogledu nadzora nad implementacijom Zakona o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine.

Agencija za ravnopravnost spolova Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, po zahtjevu Sarajevskog otvorenog centra za pristup informacijama - Odgovori na pitanja za izradu Rozog izvještaja, obavijestila je Sarajevski otvoreni centar da će u budžet Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine za 2025. godinu, uvrstiti stavku redovnog finansiranja fiksnih troškova za sigurnu kuću za LGBTI lica, kao što je to redovna praksa u slučaju sigurnih kuća za žene - žrtve rodno zasnovanog nasilja.

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, prilikom pripreme budžeta za 2025. godinu, uvrstila je i sigurnu kuću za LGBTI lica u budžet Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine sa obrazloženjem da je potrebno osigurati dodatna finansijska sredstva za fiksne troškove odnosno za tzv. „hladni pogon“ sigurne kuće za LGBTI lica.

3.5. Podaci o predmetima i pojavama diskriminacije Agencije za državnu službu Bosne i Hercegovine

Agencija za državnu službu Bosne i Hercegovine u odgovoru broj: 05-34-2-342-1/25 od 2.4.2025. godine, obavijestila je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da se u okviru svojih nadležnosti rijetko direktno susreće sa pojavama diskriminacije bilo kojeg oblika, u postupku zapošljavanja ili na radnom mjestu, budući da se takve pojave najčešće prijavljuju Odboru državne službe za žalbe Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, bilo da su u pitanju kandidati za zapošljavanje ili državni službenici u pogledu rješavanja svojih statusnih pitanja ili se isti obraćaju Instituciji ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine. U pojedinim slučajevima Agencija, u okviru žalbi koje joj na izjašnjenje dostavi Odbor državne službe za žalbe ili Žalbeno vijeće Vijeća ministara BiH, nailazi na navode o eventualnim pojavama diskriminacije. Međutim, prema saznanjima Agencije nije bilo drugostepenog

organa ili suda gdje su takve pojave potvrđene.

S druge strane, Agencija dobija određena saznanja kroz anonimne prijave koje se, između ostalog i u nekoj mjeri, odnose i na diskriminaciju na radnom mjestu ili prilikom zapošljavanja (nacionalna zastupljenost, izbor kandidata povezanog sa političkom strankom, mobing na radnom mjestu). S obzirom na nenadležnost Agencije sve prijave se prosljeđuje nadležnim organima na postupanje. Agencija u odgovoru ističe da se u Agenciji ne vode bilo kakve evidencije po pitanju navedenih prijava zbog nepostojanja zakonske obaveze i nenadležnosti, te također da Agencija nema uvid u eventualne sudske sporove ili ishod takvih sporova koji se odnose na diskriminaciju. Isto tako, Agencija u odgovoru navodi da u disciplinskim postupcima, čija je implementacija u nadležnosti Agencije i koje je Agencija implementirala u 2024. godini, nije bilo dokazane povrede službene dužnosti koja je kvalificirana kao diskriminacija.

3.6. Podaci o predmetima diskriminacije Ureda zastupnika/agenta Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava

Ured zastupnika/agenta Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava u skladu sa Odlukom o zastupniku/agentu Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava i Uredu zastupnika/agenta Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava („Službeni glasnik BiH“, br. 41/03, 65/05, 22/19 i 36/21) **u odgovoru broj: 11-Uz-8/25-115/25 od 24.3.2025. godine**, obavijestio je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da Ured zastupnika/agenta Vijeća ministara BiH pred Evropskim sudom za ljudska prava, u odnosu na Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2023. godinu, može samo dodati da je u predmetu Kovačević protiv Bosne i Hercegovine dana 20.11.2024. godine, održana rasprava pred Velikim vijećem Suda, te se očekuje donošenje i objavljivanje konačne presude u ovom predmetu.

Prema navedenoj obavijesti Ureda zastupnika podaci o aplikacijama koje pred Evropskim sudom pokreću pitanje pitanje diskriminacije protiv tužene Bosne i Hercegovine za 2023. godinu, ostaju nepromijenjeni i glase:

Aplikacija Zlatan Begić protiv Bosne i Hercegovine, aplikacija br. 5067/23 odnosi se na navodno kršenje članova 14. i 17. Konvencije, te člana 3. Protokola 1. i člana 1. Protokola broj 12. uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Konvencija). Aplikant g. Begić, koji je član političke stranke Demokratska fronta i poslanik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, žali se da je kao rezultat toga što se ne izjašnjava kao pripadnik niti jednog od „konstitutivnih naroda“ u Bosni i Hercegovini onemogućen da bude biran za predsjedavajućeg i/ili zamjenika predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, jer prema članu IV stav 3. (b) Ustava BiH (Aneks IV Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH) samo lica koja se izjašnjavaju kao pripadnici jednog od konstitutivnih naroda (Bošnjaci, Hrvati, Srbi) mogu biti birani na tu poziciju.

Aplikacija Begić Zlatan protiv Bosne i Hercegovine 16613/23 odnosi se na navodno kršenje članova 14. i 17. Konvencije, člana 3. Protokola 1. i člana 1. Protokola broj 12. uz Konvenciju. Aplikant g. Begić žali se da je kao rezultat toga što se ne izjašnjava kao pripadnik niti jednog od „konstitutivnih naroda“ u Bosni i Hercegovini onemogućen da bude biran za predsjednika i/ili potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine.

Aplikacija Demokratska fronta protiv Bosne i Hercegovine ap. br. 8168/23 odnosi se na navodno kršenje člana 3. Protokola broj 1., člana 1. Protokola broj 12. i člana 14. u vezi sa članom 3. Protokola broj 1. uz Konvenciju. Stranka aplikant žali se na zakonske izmjene koje je nametnuo visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini dan nakon provedenih posljednjih općih izbora održanih 2.10.2022. godine, nakon zatvaranja birališta, a kojima se, između ostalog, povećava broj delegata koje u Dom naroda (drugi dom) Parlamenta Federacije BiH biraju kantonalne skupštine. Novi Dom naroda konstituiran je 30.12.2022. godine, prema novim pravilima koje je slijedom nametnutih izmjena donijela Centralna izborna komisija BiH 4.10.2022. godine.

Konkretno, stranka aplikant se žalila prema članu 3. Protokola broj 1. zbog toga što su, kako je navedeno u aplikaciji, osnovni elementi izbornog zakona izmijenjeni za vrijeme izbornog perioda. Tvrdi da bi predstavila drugačije kandidatske liste da su nova pravila objavljena ranije. Pored toga, žalila se prema članu 1. Protokola broj 12. i članu 14. u vezi sa članom 3. Protokola broj 1. da nova pravila (naročito broj delegata iz svakog kantona, etnički sastav ovih delegata i korištenje popisa stanovništva iz 2013. godine za izračunavanje) stavljaju multietničke stranke, kao što je stranka aplikant, u nepovoljniji položaj u odnosu na monoetničke političke stranke što, prema aplikantu, predstavlja diskriminaciju. Konačno, stranka aplikant se žali prema članu 1. Protokola broj 12. zbog nemogućnosti da se njeni članovi koji se ne izjašnjavaju kao pripadnici „konstitutivnih naroda“ (koji dakle pripadaju kategoriji „ostalih“) kandidiraju na izborima za predsjednika ili potpredsjednika Federacije BiH.

3.7. Odgovori institucija Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine

Odgovori koje su dostavile nadležne institucije i organi u Bosni i Hercegovini ne omogućavaju cjelovitu analizu predmeta diskriminacije koja bi dala sadržajni uvid u oblike i vrste diskriminacije, te osnove po kojima se ona vrši. Institucije sa svih nivoa vlasti, uključujući i kantonalne vlasti u FBiH, u većini slučajeva konstatiraju da u izvještajnom periodu nisu imali evidentiranih slučajeva diskriminacije ili uopće nisu dostavili povratne informacije po zahtjevu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH. Ipak, niti u kvalitativnom niti u kvantitativnom smislu, ovo nisu podaci iz kojih je moguće izvesti bilo kakve zaključke o pojavama diskriminacije, izuzev općeg zapažanja da sistem prikupljanja podataka o pojavama i predmetima diskriminacije na nivou nadležnih institucija (član 1. stav (2), Zakona o zabrani diskriminacije) još uvijek nije funkcionalan, što je konstatirano i u prethodnom Izvještaju za 2023. godinu.

3.7.1. Odgovori institucija Bosne i Hercegovine

Od institucija na nivou Bosne i Hercegovine tražene podatke i informacije dostavili su: Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Agencija za državnu službu Bosne i Hercegovine, Ured zastupnika/agenta Vijeća ministara Bosne i Hercegovine pred Evropskim sudom za ljudska prava (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine) i Ustavni sud Bosne i Hercegovine.

Podaci i informacije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Ureda zastupnika/agenta Vijeća ministara Bosne i Hercegovine pred Evropskim sudom za ljudska prava i Agencije za ravnopravnost spolova Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine obrađeni su u trećem poglavlju dokumenta koji nosi naziv „Podaci o predmetima i pojavama diskriminacije“.

Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine (odgovor broj: 13-07-5-2251-1/25 od 27.3.2025. godine),
Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine (odgovor broj: 06-07-14-2580/25 od 1.4.2025. godine),
Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine (odgovor broj: 04-02-1-958-1/25 od
7.5.2025. godine) i Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine (odgovor broj: 04-50-1562/25
od 15.4.2025. godine) u svojim odgovorima naveli su da nije bilo evidentiranih predmeta i slučajeva
diskriminacije.

Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine u svome odgovoru također je navelo da je kroz zakonske i
podzakonske akte iz svoje nadležnosti reguliralo principe jednakog postupanja, kojima se osigurava
zaštita od diskriminacije. Podsjetilo je da je oblast diskriminacije regulirana i Zakonom o radu u
institucijama Bosne i Hercegovine, kojim je izričito propisana zabrana diskriminacije zaposlenika po
bilo kojem osnovu i zabranjen mobing kao oblik diskriminacije. Isto tako, u odgovoru Ministarstva
pravde Bosne i Hercegovine navedeno je da Kazneni zakon Bosne i Hercegovine inkriminira ponašanja
koja su rasno i etnički motivirana, te da odredbe Zakona o izvršenju kaznenih sankcija Bosne i
Hercegovine zabranjuju diskriminaciju zatvorenika ili pritvorenika.

3.7.2. Odgovori institucija Federacije Bosne i Hercegovine

Od ukupno šesnaest (16) ministarstva na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, na zahtjev Ureda
premijera Federacije Bosne i Hercegovine, svoje odgovore dostavilo je sljedećih dvanaest (12)
ministarstva: Federalno ministarstvo prostornog uređenja; Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke;
Federalno ministarstvo prometa i komunikacija; Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova; Federalno
ministarstvo rada i socijalne politike; Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije; Federalno
ministarstvo trgovine; Federalno ministarstvo okoliša i turizma; Federalno ministarstvo poljoprivrede,
vodoprivrede i šumarstva; Federalno ministarstvo finansija; Federalno ministarstvo pravde.

Od ostalih institucija kojima je Ured premijera Federacije Bosne i Hercegovine dostavio zahtjev
Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, odgovore su dostavili Gender centar
Federacije Bosne i Hercegovine, Agencija za državnu službu Federacije Bosne i Hercegovine i Ured za
saradnju i zastupanje pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i Ustavnim sudom Federacije Bosne i
Hercegovine.

Federalno ministarstvo prostornog uređenja, svojim aktom broj: 05-04-381/24 od 14.4.2025.
godine, odgovorilo je da ne raspolaže informacijama odnosno podacima o pojavama diskriminacije i da
nema formirane predmete po prijavama zbog diskriminacije po bilo kojem osnovu.

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, svojim aktom broj: 03-34-1679-1/25 od 25.4.2025.
godine, obavijestilo je ovo Ministarstvo da nije nadležno za postupanje po prijavljenim slučajevima
diskriminacije u odgojno-obrazovnim ustanovama, te stoga, ni za vođenje evidencija o slučajevima
prijavljene diskriminacije. Navelo je aktivnosti koje implementira, a koje su usmjerene na smanjenje i
eliminiranje svih oblika diskriminacije u obrazovanju. U vezi sa navedenim, dostavljen je program
implementiranih aktivnosti Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke u 2024. godini, koji je
usmjeren na smanjenje i uklanjanje diskriminacije u obrazovanju. Među navedenim aktivnostim
istaknute su sljedeće: **1) Podrška radu ustanova socijalne zaštite Federacije BiH za implementaciju
odgojno-obrazovnih aktivnosti čiji korisnik je Ustanova za socijalno zbrinjavanje, zdravstvenu njegu,
odgoj i obrazovanje – Pazarić.** Svrha ovog programa nediskriminacija, inkluzija djece sa poteškoćama

u razvoju, upis u školu, sticanje znanja, vještina i radnih navika, kao i jačanje mogućnosti za zaposlenjem, ravnopravno školovanje za svu djecu bez obzira na općinu ili kanton iz kojeg dolaze, finansiranje školovanja djece kroz srednjoškolsko obrazovanje, podsticanje obrazovanja lica sa posebnim potrebama, razvoj svijesti o sebi, razvoj samoinicijative, sposobnost samovrednovanja i izražavanja svog mišljenja, osposobljavanje za donošenje valjanih odluka o izboru daljnijeg obrazovanja, zanimanja, sopstvenog razvoja i budućeg života, razvoj i prakticiranje zdravih životnih stilova, svijest o važnosti sopstvenog zdravlja i sigurnosti, potreba njegovanja i razvoja tjelesnih sposobnosti. **2)** Podrška projektima poboljšanja inkluzivnosti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja čiji su korisnici predškolske ustanove, osnovne i srednje škole. Svrha ovog programa je poboljšanje uključenosti, uslova i kvaliteta obrazovanja u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama za sljedeće grupe djece sa posebnim obrazovnim potrebama: djece sa poteškoćama u razvoju, djece pripadnika romske nacionalnosti, djece iz porodica koje se nalaze u stanju socijalne potrebe, djece koja žive u udaljenim ruralnim sredinama i drugim ranjivim grupama djece, te također talentiranoj i nadarenoj djeci. **3)** Podrška odličnim učenicima romske nacionalnosti osnovnih i srednjih škola u Federaciji BiH čiji su korisnici učenici romske nacionalnosti. Svrha navedenog programa je da se kroz jednokratnu novčanu podršku podrže odlični učenici romske nacionalnosti u njihovom redovnom pohađanju nastave i ostvarivanju dobrih rezultata u učenju i da se ohrabre za nastavak školovanja i sticanja kvalifikacije. **4)** Finansiranje troškova angažiranja nastavnog osoblja putem OŠ „1. mart“ Jelah – Tešanj radi održavanja instruktivne nastave za učenike osnovne škole sa teritorije naseljenog mjesta Vrbanjci – Kotor Varoš. Cilj ovog programa je osigurati nastavu na bosanskom jeziku za djecu povratnika u naseljeno mjesto Vrbanjci – Kotor Varoš, kako bi se djeci osiguralo ostvarivanje prava na obrazovanje na maternjem jeziku. **5)** Podrška projektima obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih lica sa fokusom na žene, radi lakše integracije na tržištu rada čiji korisnici su osnovne i srednje škole i nevladine organizacije u saradnji sa školama. Svrha ovog programa je integriranje komponente gender senzitivnog ili odgovornog budžetiranja, unapređenje vještina i kompetencija odraslih lica sa fokusom na žene kroz projekte obuke, stručnog osposobljavanja ili stručnog usavršavanja radi njihove lakše integracije na tržište rada i aktivne participacije u društvenom životu. Davanje doprinosa promociji ljudskih prava u segmentu rodne ravnopravnosti i jačanje socio-ekonomskog osnaživanja žena te uspostavljanje sistemskog pristupa eliminaciji stereotipa i ograničenja na kojima se zasnivaju nejednakosti u pogledu uloge, statusa i uključivanja žena u društvene tokove. **6)** Podrška projektima uklanjanja predrasuda mladih prema LGBTQ+ populaciji čiji korisnici su nevladine organizacije. Svrha ovog programa je podrška uklanjanju predrasuda i stereotipa prema LGBTQ+ populaciji te prevencija i sprečavanje diskriminacije prema navedenoj populaciji. **7)** Podrška školovanju Roma, državljana Bosne i Hercegovine sa prebivalištem na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, koji studiraju na visokoškolskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine čiji korisnici su studenti pojedinci u skladu sa propisanim kriterijima, a koji ima za cilj podršku školovanja Roma, državljana Bosne i Hercegovine, koji imaju prebivalište na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine i koji studiraju na visokoškolskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine. **8)** Podrška studentima sa invaliditetom, državljanima Bosne i Hercegovine sa prebivalištem na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, koji studiraju na visokoškolskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine čiji korisnici su studenti pojedinci u skladu sa propisanim kriterijima, a koji ima za cilj podršku studentima sa invaliditetom, državljanima Bosne i Hercegovine, koji imaju prebivalište na prostoru Federacije Bosne i Hercegovine i koji studiraju na visokoškolskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Federalno ministarstvo prometa i komunikacija, svojim aktom broj: 03-45-729-1/25 od 16.4.2025. godine, dostavilo je informaciju da u Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija u 2024. godini nije bilo evidentiranih slučajeva i predmeta diskriminacije.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, svojim aktom broj: 01-45-1-065 od 25.4.2025. godine, dostavilo je informaciju da iz okvira djelokruga svoje nadležnosti na raspoložive podatke i informacijama po predmetnom pitanju, te da u Federalnoj upravi policije u sastavu Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova ne postoje evidentirani predmeti u kojima je konačnim odlukama nadležnih organa utvrđena diskriminacija, ali da postoji određeni broj predmeta koji se odnose na diskriminaciju i trenutno su predmetom sudskog odlučivanja u kojima još uvijek nije donesena pravosnažna sudska odluka.

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, svojim aktom broj: 01-45-1077/24 IM od 7.5.2025. godine, dostavilo je informaciju da ne raspoložive podatke o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu.

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, svojim aktom broj: 11-02-2-644/25 od 28.5.2025. godine, u svome odgovoru navodi da Ministarstvo postupka po Etičkom kodeksu za zaposlenike ovog ministarstva, a u vezi sa odredbama Etičkog kodeksa za državne službenike u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj 27/14) koji sadrži etička načela kojih se zaposlenici trebaju pridržavati za vrijeme obavljanja službe. Istim je definirano da su zaposlenici dužni brinuti se o zdravom i lijepom okruženju u službenim prostorijama, bez diskriminacije i uznemiravanja. Kroz plan integriteta Ministarstva predviđena je harmonizacija interne regulative sa eksternom, prvenstveno sa Zakonom o zabrani diskriminacije na čemu će Ministarstvo kontinuirano raditi.

Federalno ministarstvo trgovine, svojim aktom broj: 01-45-529/25 od 5.5.2025. godine, dostavilo je informaciju da u službenim evidencijama Ministarstva nema zabilježenih slučajeva i predmeta diskriminacije za 2024. godinu.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma, svojim aktom broj: 02-04-177/25-1 od 25.4.2025. godine, dostavilo je odgovor u kojem navodi da ne raspoložive podatke i informacijama koji se odnose na evidentirane slučajeve i predmete diskriminacije u Bosni i Hercegovini za 2024. godinu.

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, svojim aktom broj: 01-45-1056/25 od 7.5.2025. godine, dostavilo je obavijest da u Ministarstvu nije bilo pojave diskriminacije bilo koje vrste u 2024. godini.

Federalno ministarstvo finansija, svojim aktom broj: 03-45-1-3261-2/25 od 1.7.2025. godine, dostavilo je obavijest da u Ministarstvu nije bilo prijavljenih slučajeva diskriminacije u 2024. godini.

Federalno ministarstvo pravde, svojim aktom broj: 02-45-1431/25 od 14.7.2025. godine, dostavilo je obavijest da Ministarstvo ne raspoložive traženim podacima o evidentiranim slučajevima i predmetima diskriminacije u 2024. godini.

Federalno ministarstvo kulture i sporta, svojim aktom broj: 01-45-3878/25 B.A. od 22.8.2025. godine, dostavilo je informaciju da nije imalo prijavljene ni evidentirane slučajeve diskriminacije u 2024. godini, niti je implementiralo postupke po pitanju diskriminacije. U informaciji je također navedeno da u 2024. godini, Ministarstvo nije zaprimilo niti jednu prijavu nadležnih institucija (Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ministarstva za ljudska prava Bosne i

Hercegovine i Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine).

Ured za saradnju i zastupanje pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine u odgovoru broj: 01-04-71/25 od 10.4.2025. godine, naveo je da u Uredu za saradnju i zastupanje pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine u izvještajnom periodu nisu evidentirani slučajevi diskriminacije, odnosno nije bilo slučajeva prijave diskriminacije zaposlenika u Uredu. U odgovoru je također navedeno da je u skladu sa Uredbom o Uredu za saradnju i zastupanje pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 98/23), odnosno u skladu sa propisanim nadležnostima Ureda, Ured dostavio osam (8) izjašnjenja Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine u predmetima AP na navode apelanata o diskriminaciji. Apenati nisu dostavili dokaze koji bi ukazivali na diskriminaciju u odnosu na druga lica u sličnoj pravnoj i činjeničnoj situaciji i to u premetima: AP-4829/22, AP-4744/22, AP-4248/22, AP-586/23, AP-1095/23, AP-1564/23 i AP-741/23. Navedeni predmeti su u postupku.

U vezi sa predmetima ocjene ustavnosti (U predmeti) u navedenom izvještajnom periodu Odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj: U-5/24 od 30.5.2024. godine, utvrđena je diskriminacija tj. Utvrđeno je da član 147. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju („Službene novine Federacije BiH“ br. 13/18, 93/19 – Odluka USFBiH, 94/20 – rješenje USFBiH 90/21, 19/22 i 42/23 – odluka USFBiH) u dijelu u kojem je propisano „sa prebivalištem u Federaciji ili Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine“ te članu 2. stav 3. Pravilnika o naknadi pogrebnih troškova u slučaju smrti korisnika penzije („Službene novine Federacije BiH“ br. 47/18 i 48/22) nisu u skladu sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 12. uz Evropku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine je ukinuo navedene odredbe Zakon i Pravilnika i utvrdio da prestaju važiti narednog dana od dana objavljivanja odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“. Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine objavljena je u „Službenom glasniku Bosne i Hercegovine“ broj 41/24 od 21.6.2024. godine.

U odgovoru se isto tako navodi da se Ured za saradnju i zastupanje pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine i Ustavnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine, u skladu sa propisanim nadležnostima, stara i o implementaciji odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koje se odnose na institucije Federacije Bosne i Hercegovine.

U konkretnom slučaju, Upravni odbor Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje donio je dana 21.8.2024. godine, Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o naknadi pogrebnih troškova u slučaju smrti korisnika penzije, na koji je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine dala saglasnost na 44. sjednici održanoj 11.12.2024. godine. Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine koja se odnosi na član 147. stav 1. Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju će također biti ispoštovana u postupku izmjena i dopuna Zakona penzijskom i invalidskom osiguranju koji je u pripremi.

Gender centar Federacije Bosne i Hercegovine, svojim aktom broj: 02-04-1-159-1/25 od 16.4.2025. godine, dostavio je informaciju da je tokom 2024. godine obradio pet (5) zahtjeva za ispitivanje povrede Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini. Obradena su dva zahtjeva povodom žalbi lica muškog spola na postupanje institucija i organa starateljstva kada je u pitanju ostvarivanje roditeljskih prava. Postupci su okončani na način da su podnosioci obaviješteni o neimplementaciji postupka ispitivanja budući da je u jednom slučaju zahtjev razmatran pred prvostepenim organom i

Institucijom ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, dok se u drugom slučaju nije radilo o povredi prava i sloboda utvrđenih Zakonom o ravnopravnosti spolova.

U odgovoru se također navodi da su obrađena tri (3) zahtjeva povodom žalbi lica ženskog spola zbog povreda prava iz oblasti radnih prava. Žalbe su se odnosile na diskriminaciju i uznemiravanje na osnovu spola na radnom mjestu protiv bivšeg poslodavca i zaposlenika (bivšeg radnog kolege); diskriminaciju i mobing na radnom mjestu; uskraćivanje osnovnih ljudskih i profesionalnih prava; uskraćivanje prava na javne informacije i uskraćivanje prava na rad i zaposlenje kao obrazovanog i stručnog lica. U jednom slučaju postupak nije pokrenut jer se stranka po istom pitanju već obratila Instituciji za ljudska prava Bosne i Hercegovine pred kojom se vodi postupak, a u preostala dva slučaja postupak je pokrenut ali su podnositeljice zahtjeva odustale nakon što im je proslijeđeno izjašnjenje druge strane nakon čega se više nisu oglašavale niti pokazale interes za nastavak postupka.

Agencija za državnu službu Federacije Bosne i Hercegovine, svojim aktom broj: 02-02-8-496/25 od 5.5.2025. godine, dostavile je sljedeći izvještaj u pogledu traženih podataka i informacija: Nadležnosti Agencije propisane su u članu 64. Zakona o državnoj službi u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 29/03, 23/04, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06, 4/12, 99/15 i 9/17 – Presuda Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-13/16 u daljnjem tekstu: Zakon o državnoj službi). U članu 18. Zakona o državnoj službi propisana je zabrana diskriminacije na osnovu nacionalnosti, socijalnog porijekla, entitetskog državljanstva, prebivališta, religije, političkog i drugog uvjerenja, spola, rase, rođenja, bračnog statusa, starosne dobi, imovinskog stanja, hendikepiranosti ili drugog statusa.

U dostavljenom izvještaju, Agencija za državnu službu navodi da je u prethodnoj godini najveći rizik za pojavu diskriminacije u radu Agencije bio u oblasti zapošljavanja. Kandidati i državni službenici su najčešće prijavljivali diskriminaciju na osnovu religije (pripadnost određenom konstitutivnom narodu), spola i na osnovu pripadanja ili ne pripadanja određenom političkom uvjerenju (uticaj politike na postavljenje određenog kandidata bliskog određenoj političkoj stranci). Saznanja o mogućoj diskriminaciji po navedenim osnovima Agencija dobija kroz izjavljene žalbe kandidata Odboru državne službe za žalbe, kao i od Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine kojima se kandidati također obraćaju. Agencija do saznanja o mogućoj diskriminaciji dolazi i putem anonimnih prijava koje prima putem službenog maila. Velikim brojem anonimnih prijava državni službenici i kandidati iskazuju nepovjerenje u pravedne pravne procese, te na takav način pokušavaju iskazati svoje nezadovoljstvo, a da pri tome ne ugroze postojeće radno mjesto ili priliku za novi posao. Agencija navodi da je evidentirano da veliki broj zaposlenih traži rješenje odlaskom u drugu instituciju ili prijevremenu penziju. Prema navodima Agencije i dalje je u porastu prepoznatljiva direktna diskriminacija državnih službenika u vidu mobinga na radnom mjestu, a ciljane grupe su najčešće mladi kadrovi i državni službenici na kraju svoje radne karijere.

Analizom podataka iz žalbi, prijava mobinga i anonimnih prijava diskriminacije koje je zaprimila Agencija u 2024. godini, utvrđeno je da se prijave pretežno odnose na:

1. Postavljanje kandidata povezanog sa političkom strankom;
2. Proporcionalnu zastupljenost konstitutivnih naroda i ostalih;
3. Spolnu zastupljenost;
4. Diskriminaciju na osnovu invalidnosti;
5. Pravo prednosti u zapošljavanju po posebnim propisima;
6. Mobing na radnom mjestu;
7. Pravo na rad koje se krši poništavanjem javnih konkursa na osnovu zahtjeva rukovodioca ili na osnovu zaključaka Vlade;

8. Pravo na jednaku plaću.

Agencija daje tumačenje u pogledu diskriminacije po osnovu prava na jednaku plaću. Naime, Agencija navodi da pomoćnici rukovodilaca u organima državne uprave (službe) nemaju isti koeficijent bez obzira na činjenicu što nikad nije izvršeno vrednovanje radnih mjesta na osnovu kojih bi se mogli utvrditi različiti koeficijenti što predstavlja sistemsku diskriminaciju propisanu zakonom.

Isto tako, Agencija navodi da se ne posvećuje dovoljna pažnja pojavi mobinga na radnom mjestu koji se svakodnevno događa u organima državne službe. Po pitanju učestale pojave mobinga ne postoje konkretne mjere kojima bi se mobing zaustavio i prevenirao, niti postoji djelotvorna pravna zaštita službenika i namještenika izloženih mobingu.

Zaključno, Agencija navodi da će zbog nedostatka djelotvorne zaštite prijavitelaca diskriminacije, kao i nedovoljne obučenosti službenika i namještenika rasti broj slučajeva diskriminacije u Federaciji Bosne i Hercegovine po svim osnovima.

3.7.3. Odgovori institucija Republike Srpske

Po zahtjevu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, u pogledu dostavljanja podataka o pojavama diskriminacije radi sačinjavanja ovog Izvještaja, koji je upućen Vladi Republike Srpske i Ministarstvu za evropske integracije i međunarodnu saradnju, aktom broj: 17.05-052-2191/25 od 7. jula 2025. godine, nakon izvršene koordinacije na osnovu Odluke o ostvarivanju koordinacije u republičkim organima uprave u implementaciji aktivnosti u oblasti evropskih integracija i međunarodne saradnje ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 119/18), Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju dostavilo je odgovor da nadležna ministarstva u Vladi Republike Srpske u 2024. godini nemaju evidentiranih slučajeva i predmeta diskriminacije.

3.7.4. Odgovor institucija Brčko Distrikta BiH

Po zahtjevu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, u pogledu dostavljanja podataka o pojavama diskriminacije radi sačinjavanja ovog Izvještaja, koji je upućen Vladi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, putem službenog maila od 26.8.2025. godine, odgovor je dostavio Pododjel za strategiju evropskih integracija Odjela za evropske integracije i međunarodnu saradnju Vlade Brčko Distrikta BiH sa podacima o broju predmeta diskriminacije kod Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine za period 1.1.2024. godine, do 31.12.2024. godine. Prema dostavljenim podacima tokom 2024. godine, pred Osnovnim sudom Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine zavedeno je jedanaest (11) predmeta diskriminacije, od kojih je šest (6) iskazano završenim, dok u pet (5) predmeta nije okončan sudski postupak. U izvodu iz baze podataka Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ne postoji rubrika osnov za diskriminaciju, nego oznaka pravni osnov - diskriminacija i ukupan broj predmeta, zbog čega se ne može uraditi dodatna analiza predmeta diskriminacije kod Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

3.7.5. Odgovori kantonalnih institucija u FBiH

Kao što je navedeno u Uvodnom dijelu ovog dokumenta, od ukupno deset (10) kantonalnih vlada od kojih su zatraženi podaci i informacije o pojavama diskriminacije, djelimični odgovori dostavljeni su

od strane sedam (7) kantonalnih vlada i to: Srednjobosanskog, Unsko-sanskog, Zapadnohercegovačkog, Sarajevskog, Posavskog, Zeničko-dobojskog i Tuzlanskog kantona.

- 1) Vlada Posavskog kantona svojim dopisom broj: 01-I-31-74-16/25 od 4.4.2025. godine, po zahtjevu Ministarstva za dostavljanje podataka, obavijestila je ovo Ministarstvo da je iste zatražila od kantonalnih organa uprave i da je od strane kantonalnih organa uprave povratno informirana da nisu imali evidentiranih slučajeva diskriminacije u 2024. godini.
- 2) Ispred Srednjobosanskog kantona, Kantonalni zavod za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa Bugojno, svojim aktom broj: 22-37-3523/25-1 od 28.3.2025. godine, obavijestio je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da ovaj Kantonalni zavod nema evidentiranih slučajeva prijavljene diskriminacije/predmeta diskriminacije u 2024. godini. Nadalje, Ministarstvo pravosuđa i uprave Srednjobosanskog kantona, svojim aktom broj: 03-37-3552/2025 od 9.4.2025. godine, također nas je informiralo da nema prijavljenih niti evidentiranih slučajeva diskriminacije u 2024. godini.
- 3) Ured premijera Kantona Sarajevo, svojim aktom broj: 02/01-45-148-146/25 od 22.4.2025. godine, dostavio je obavijest da je dopis Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine kojim se traže podaci i informacije o slučajevima i predmetima diskriminacije uputio ministarstvima i službi Vlade, kao i kantonalnim upravama i kantonalnim upravnim organizacijama. Od ukupno dvanaest (12) ministarstava zaprimljeni su odgovori deset (10) ministarstava koji su naveli da u 2024. godini, nije bilo slučajeva diskriminacije po bilo kojem osnovu. Odgovore nisu dostavili Ministarstvo za odgoj i obrazovanje i Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo. Pored ministarstava, izjašnjenja su dostavili i Služba za zajedničke poslove Kantona Sarajevo, Ured za borbu protiv korupcije Kantona Sarajevo, Ured za zakonodavstvo Kantona Sarajevo, Ured Vlade Kantona Sarajevo za dijasporu, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove, Kantonalna uprava civilne zaštite, Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo, Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, Direkcija za robne rezerve Kantona Sarajevo i Zavod za pružanje besplatne pravne pomoći, svi navodeći da nije bilo slučajeva diskriminacije po bilo kojem osnovu u 2024. godini. Ispred Kantona Sarajevo, Kantonalna uprava za inspeksijske poslove, posebnim aktom broj: 14-09-30-01792/25 od 11.4.2025. godine, dostavila je izjašnjenje postupajućeg inspektora rada u kojem se navodi da je tokom 2024. godine bilo šest (6) predmeta koji su sadržavali informacije o diskriminaciji, povodom čega su izvršeni vanredni inspeksijski nadzori kod poslodavaca na teritoriji Kantona Sarajevo. U jednom od navedenih predmeta postupajuća inspektorica rada izvršila je inspeksijski nadzor na okolnosti zaštite dostojanstva radnika kojom prilikom je poslodavac upravnom mjerom upozoren na pravilnu primjenu odredbi kolektivnog ugovora za djelatnost srednjeg obrazovanja u dijelu koji se odnosi na zaštitu dostojanstva radnika. Uprava u dostavljenom izjašnjenju također ističe da je članom 12. stav 1. i 2. Zakona o radu („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 26/16, 89/18 i 39/24), propisano da se u slučajevima diskriminacije radnici obraćaju poslodavcu zahtijevajući zaštitu u roku od 15 dana od dana saznanja za diskriminaciju. Ako poslodavac ne udovolji zahtjevu radnika u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva, radnik u daljnjem roku od 30 dana disponira pravom da pokrene postupak pred nadležnim sudom. S tim u vezi navode da su ograničene mogućnosti za djelovanje inspekcije rada budući da je za slučajeve diskriminacije eksplicitno propisana sudska nadležnost.

- 4) Premijer Unsko-sanskog kantona, aktom broj: 03/1-45-4449-13/25 od 18.4.2025. godine, obavijestio je ovo Ministarstvo da je u vezi sa zahtjevom za dostavljanje podataka i informacija Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, koji se odnosio na evidentirane slučajeve i predmete diskriminacije u 2024. godini, zatražio postupanje od Ministarstva pravosuđa i uprave, Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva za pitanje boraca i ratnih vojnih invalida, Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Kantonalnog suda u Bihaću, Kantonalnog zavoda za pružanje besplatne pravne pomoći, Kantonalne uprave za inspeksijske poslove i Disciplinske komisije Vlade Unsko-sanskog kantona. Uz predmetni akt dostavljeni su i odgovori nadležnih institucija. Kantonalna uprava za inspeksijske poslove Unsko-sanskog kantona (akt broj: UP-1-17-45-03908/25-1040-002 od 27.3.2025. godine), Ministarstvo za pitanje boraca i ratnih vojnih invalida (akt broj: 12/1-45-445-4449-7/25 od 1.4.2025. godine), Ministarstvo unutrašnjih poslova (akt broj: 05-01-04-44/25/AB od 10.4.2025. godine) i Ministarstvo unutrašnjih poslova – Uprava policije (akt broj: 05-04/04-1-41/25/BN od 28.3.2025. godine) u svojim odgovorima naveli su da u 2024. godini nisu imali evidentiranih prijava ili slučajeva diskriminacije. Prema odgovoru Kantonalnog suda u Bihaću broj: 001-0-Su-000275 od 8.4.2025. godine, u 2024. godini nije bilo evidentiranih slučajeva diskriminacije i da ne dostavljaju podatke koji se odnose na sudske postupke vođene pred Kantonalnim sudom u Bihaću u predmetima diskriminacije budući da ove podatke Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine dostavlja Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona (akt broj: 09-45-4449-9/25 od 7.4.2025. godine) iskazalo je podatak o jednom (1) predmetu diskriminacije na obrascu Pravilnika o načinu prikupljanja podataka o predmetima diskriminacije u BiH („Službeni glasnik BiH“ br.51/23) na način da je riješen jedan (1) predmet diskriminacije po žalbi lica ženskog spola iz Bihaća, zaposlenog na neodređeno vrijeme, Hrvatice po nacionalnosti u kojem je utvrđena direktna diskriminacija po osnovu etničke pripadnosti u oblasti zapošljavanja, rada i radnih uslova.
- 5) Ministar Ministarstva za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona, aktom broj: 09-31-5793-2/25 od 18.4.2025. godine, u cilju sagledavanja stanja u oblasti diskriminacije na teritoriji Zeničko-dobojskog kantona za 2024. godinu, dostavio je informaciju da za navedenu godinu nije bilo evidentiran niti jedan slučaj i predmet diskriminacije na teritoriji ovog kantona.
- 6) Ministar za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona, aktom broj: 09/1-04-8161/25 od 22.4.2025. godine, obavijestio je ovo Ministarstvo da u okviru nadležnosti toga Ministarstva nisu zabilježeni slučajevi diskriminacije u 2024. godini.
- 7) Vlada Zapadnohercegovačkog kantona, aktom broj: 01-348-5/25 od 30. juna 2025. godine, dostavila je zaključak broj: 01-348-4/25-75 usvojen na 75. sjednici održanoj 30. juna 2025. godine, kojim se konstatira da je akt Ministarstva zdravstva, rada i socijalne zaštite Zapadnohercegovačkog kantona broj: 08-3-35-181-1/25 od 16. juna 2025. godine, primljen na znanje i da će biti dostavljen Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine. Predmetnim aktom Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne zaštite Zapadnohercegovačkog kantona obavještava Vladu Zapadnohercegovačkog kantona da nema nikakvu zakonsku nadležnost za vođenje evidencije o slučajevima diskriminacije, niti posjeduje istu. Također, navodi da u Ministarstvu u 2024. godini, nije zaprimljen i evidentiran niti jedan slučaj

diskriminacije u vezi sa implementacijom zakona iz nadležnosti ovoga Ministarstva, te da nisu vođeni upravni i sudski postupci u predmetima diskriminacije.

3.7.6. Podaci prikupljeni kroz obradu žalbi/predstavki u Sektoru za ljudska prava Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine

Sektor za ljudska prava u okviru svojih programskih zadataka značajnu aktivnost posvećuje žalbama građana Bosne i Hercegovine, koje se ovom Sektoru upućuju najčešće u pisanoj formi, neposrednim prijemom stranaka ili pružanjem pravnih savjeta putem telefonskih poziva. Predstavke/žalbe zbog kršenja ljudskih prava i diskriminacije u 2024. godini, uglavnom su se odnosile na individualne predstavke zbog kršenja ljudskih prava i/ili diskriminacije u sljedećim oblastima: prava vlasništva; rada i zapošljavanja, penzijskog osiguranja; zdravstvene zaštite, nadoknade materijalne i nematerijalne štete; sudskih postupaka i odluka; prava lica sa invaliditetom, prava djeteta, novčanih davanja za liječenje, šutnje administracije i kršenja ljudskih prava i diskriminacije po drugim osnovima.

Sve pristigle predstavke i žalbe rješavaju se ažurno po prioritetu i redoslijedu i shodno tematici upućuju nadležnim organima na izjašnjenje, vrši se ocjena osnovanosti navoda o povredi ljudskih prava i/ili diskriminaciji i izdaju preporuke radi otklanjanja posljedica nastalih kršenjem ljudskih prava i/ili diskriminatornih radnji sa prijedlogom mjera za prevenciju budućih ponavljanja.

U 2024. godini, pokrenut je postupak izrade Uputstva o načinu rada i postupanja po predstavkama u pogledu zaštite ljudskih prava i sloboda Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine kojim je uređen način postupanja Ministarstva u pogledu prijema i obrade žalbi i predstavki pojedinaca i grupa. Postupak izrade ovog Uputstva okončan je početkom 2025. godine (Uputstvo broj: 01-02-2-357/25 od 20.2.2025. godine). Smatramo značajnim istaknuti važnost donošenja ovog internog akta, budući da je istim jasno definiran i uređen način postupanja po predstavkama/žalbama i utvrđeni principi djelovanja koji podrazumijevaju praćenje i primjenu međunarodnih standarda iz oblasti ljudskih prava i sloboda i korištenje podataka iz predstavki prilikom sačinjavanja izvještaja iz oblasti ljudskih prava i izvještaja o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

U 2024. godini, pokrenut je i postupak izrade Pravilnika o sprečavanju i zaštiti od diskriminacije u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine koji je okončan početkom 2025. godine (Pravilnik broj: 01-02-2-373-1/25 od 24.2.2025. godine). Navedenim Pravilnikom propisuju se načela i principi jednakog postupanja na radnom mjestu i druga pitanja u vezi sa prevencijom i zaštitom od diskriminacije zaposlenika Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH. Donošenjem Pravilnika o sprečavanju i zaštiti od diskriminacije u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH ispunjena je zakonska obaveza koja proizilazi iz člana 24. stav (4) Zakona o zabrani diskriminacije. Naime, član 24. stav (4) Zakona o zabrani diskriminacije propisuje da su svi javni organi i ostala pravna lica dužni kroz svoje opće pravne akte, ili kroz posebne pravne akte, regulirati načela i principe jednakog postupanja i osigurati učinkovite interne procedure zaštite od diskriminacije.

U 2024. godini, ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH donio je i Odluku o usvajanju smjernica za usklađivanje propisa sa Zakonom o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik BiH", broj 69/24) koje služe kao instrument Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH za procjenu usklađenosti propisa sa Zakonom o zabrani diskriminacije. Smjernice su namijenjene svim organima vlasti u Bosni i Hercegovini radi mogućnosti usklađivanja propisa iz svoje nadležnosti sa Zakonom o zabrani diskriminacije.